

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

Алла Потапова

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
РЕГІОНІВ СВІТУ: ПРАКТИКУМ**

Навчальний посібник

Луцьк – 2024

УДК 33(075.3)

П 64

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 1 від .. вересня 2024 р.).

Рецензент: **Міщенко Олена Віталіївна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки

П 64

Потапова А. Г. Соціально-економічний потенціал регіонів світу: практикум. Навчальний посібник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2024. 115 с.

Містить основні поняття освітнього компонента «Соціально-економічний потенціал регіонів світу», питання для перевірки і контролю знань та організації самостійної роботи здобувачів освіти.

Рекомендовано здобувачам освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія), освітньої програми Середня освіта (Географія. Економіка).

УДК 33(075.3)

Потапова А. Г., 2024

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ СВІТУ	9
Практична робота 1. Вступ. Об'єкт, предмет та методи дослідження соціально-економічного потенціалу регіонів світу.....	9
Практичні роботи 2, 3. Складові елементи соціально-економічного потенціалу регіонів світу та їх структура. Методика оцінки соціально-економічного потенціалу.....	12
Практична робота 4. Природно-ресурсний потенціал регіонів світу.....	15
Практична робота 5. Трудовий потенціал регіонів світу.....	19
Практична робота 6. Виробничий потенціал регіонів світу.....	24
Практична робота 7. Фінансовий потенціал регіонів світу.....	27
Практична робота 8. Інноваційний потенціал регіонів світу.....	30
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ СВІТУ	34
Практична робота 9. Соціально-економічний потенціал України.....	34
Практична робота 10. Соціально-економічний потенціал Канади.....	39
Практична робота 11. Соціально-економічний потенціал Франції.....	43
Практична робота 12. Соціально-економічний потенціал Німеччини.....	47
Практична робота 13. Соціально-економічний потенціал Італії.....	51
Практична робота 14. Соціально-економічний потенціал Японії.....	55
Практична робота 15. Соціально-економічний потенціал Сполучених Штатів Америки.....	59
Практична робота 16. Соціально-економічний потенціал Великої Британії.....	63
Практична робота 17. Соціально-економічний потенціал Польщі.....	67
Практична робота 18. Соціально-економічний потенціал країн Латинської Америки.....	71
ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ	75

Питання для підготовки до екзамену.....	83
Словник основних термінів (понять).....	86
Тестування поточного і підсумкового рівня знань здобувачів освіти.....	99
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	110

ВСТУП

Освітній компонент «Соціально-економічний потенціал регіонів світу» є складовим елементом багатогранного блоку професійної підготовки майбутніх фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія), освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія. Економіка) та ґрунтується на системному підході до ефективної взаємодії усіх елементів соціально-економічного потенціалу регіонів: природно-ресурсного, трудового, виробничого, фінансового та інноваційного.

Метою освітнього компонента «Соціально-економічний потенціал регіонів світу» є набуття здобувачами освіти теоретичних і практичних знань про динаміку розвитку, зміни структури і територіальної організації соціально-економічного потенціалу регіонів світу. Важливим для освітнього компонента є виявлення рівнів розвитку і визначення соціально-економічного потенціалу регіонів світу.

Основними завданнями освітнього компонента «Соціально-економічний потенціал регіонів світу» є: формування системи знань про соціально-економічну поведінку суб'єктів економіки в умовах обмежених виробничих ресурсів і безмежних потреб у суспільстві; набуття ринково-економічного мислення здобувачів освіти; з'ясування ролі соціально-економічних знань у процесі реалізації економічної політики та економічному регулюванні, засвоєнні розуміння тих ринкових перетворень, що відбуваються у національній та світовій економіці; вироблення вміння самостійно здійснювати аналіз соціально-економічних процесів; вивчити зміст та структуру шкільної соціально-економічної освіти, підручників; забезпечити засвоєння теоретичних засад методики викладання економіки; навчити аналізувати шкільні підручники та інші засоби навчання і доцільність застосування дидактичних інструментів; проектувати зміст навчання, різні види пізнавальної діяльності здобувачів освіти і способи їх включення у процес навчання; виробити вміння користуватися

методичним апаратом викладання географії та економіки, забезпечити опанування елементами педагогічних технологій та теоретичних знань з географії та економіки.

У результаті вивчення освітнього компонента здобувачі освіти мають здобути наступні практичні навички та уміння:

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності (ФК1); здатність використовувати інновації у професійній діяльності; здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу; здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності; здатність усвідомлювати та інтегрувати концептуальні природничо-географічні, суспільно-географічні, картографічні, психолого-педагогічні знання та навички; здатність здійснювати самостійно та організовувати дослідницьку діяльність здобувачів освіти з використанням сучасних методів і технологій, прикладних географічних досліджень природних і суспільних явищ та процесів, адаптованих під конкретні умови освітньої діяльності, узагальнювати отримані результати, презентувати їх; здатність до поглиблення знань і вдосконалення предметної області природничої, антропогенної, суспільної географії, картографії та геоінформаційних технологій, методики навчання географії, що включають новітні наукові здобутки у сфері професійної педагогічної діяльності, є основою для оригінального мислення, проведення досліджень та критичного осмислення професійних проблем; здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі з метою розширення й актуалізації географічних і психолого-педагогічних знань, пояснювати їх письмовими, усними та візуальними засобами на різних просторових рівнях (світовому, регіональному, державному, локальному), працювати в глобальному

інформаційному середовищі за фахом; здатність до здобуття спеціалізованих умінь та навичок розв'язання проблем сучасної географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання географії, які необхідні для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності.

Результатом вивчення освітнього компонента «Соціально-економічний потенціал регіонів світу» є: демонструє вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності) у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області; формулює наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, демонструє навички їх критичного аналізу, генерує нові ідеї, аргументує можливі шляхи їх вирішення та критично оцінює їх спроможність; демонструє уміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових компетентностей та інтегрованого навчання); демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу; демонструє здатність діяти автономно і в команді; демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в учнів; розуміє концептуальні засади та основні теоретико-методологічні проблеми природничої, антропогенної, суспільної географії, картографії та геоінформаційних технологій, методики навчання географії та профільної географії на рівні новітніх наукових здобутків; знає та застосовує поняттєво-концептуальний апарат географії, теоретичні й емпіричні досягнення психології, педагогіки та методики навчання географії, що дозволяє пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії та освітнього процесу з географії, організовувати дослідницьку роботу; обґрунтовує вибір сучасних методів і технологій прикладних географічних досліджень, профільного навчання географії, позанавчальної роботи зі здобувачами освіти, володіє методикою географічних досліджень, необхідних для організації практичних занять з географії та позашкільної роботи, демонструє вміння організовувати

дослідницьку роботу здобувачів освіти; обирає форми та методи організації освітнього процесу з орієнтацією на світовий і національний рівень, володіє вміннями працювати в глобальному інформаційному середовищі за фахом, підбирати спеціальну літературу та картографічні твори; демонструє володіння спеціалізованими вміннями та навичками розв'язання проблем сучасної географічної науки, педагогіки, психології, методики навчання географії, які є необхідними для проведення наукових досліджень, провадження інноваційної наукової та педагогічної діяльності; здійснює відбір, аналіз, представлення і поширення географічної інформації, використовуючи різноманітні письмові, усні та візуальні засоби, картографічні методи, інформаційно-комунікаційні технології.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ СВІТУ

Практична робота № 1

Тема: Вступ. Об'єкт, предмет та методи дослідження соціально-економічного потенціалу регіонів світу

Мета: вивчення особливостей дослідження соціально-економічного потенціалу регіону. Розвивати практичні вміння аналізувати статистичні показники, наукову літературу.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суть соціально-економічного потенціалу регіону.
2. Об'єкт й предмет дослідження соціально-економічного потенціалу регіону.
3. Методи дослідження соціально-економічного потенціалу регіону.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Назвіть до яких негативних процесів призвели кризові явища в економіці світу.

ЗАВДАННЯ № 2. Розкажіть, які методи використовують у процесі дослідження соціально-економічного потенціалу. Поясніть їх застосування та заповніть схеми (рис. 1.1).

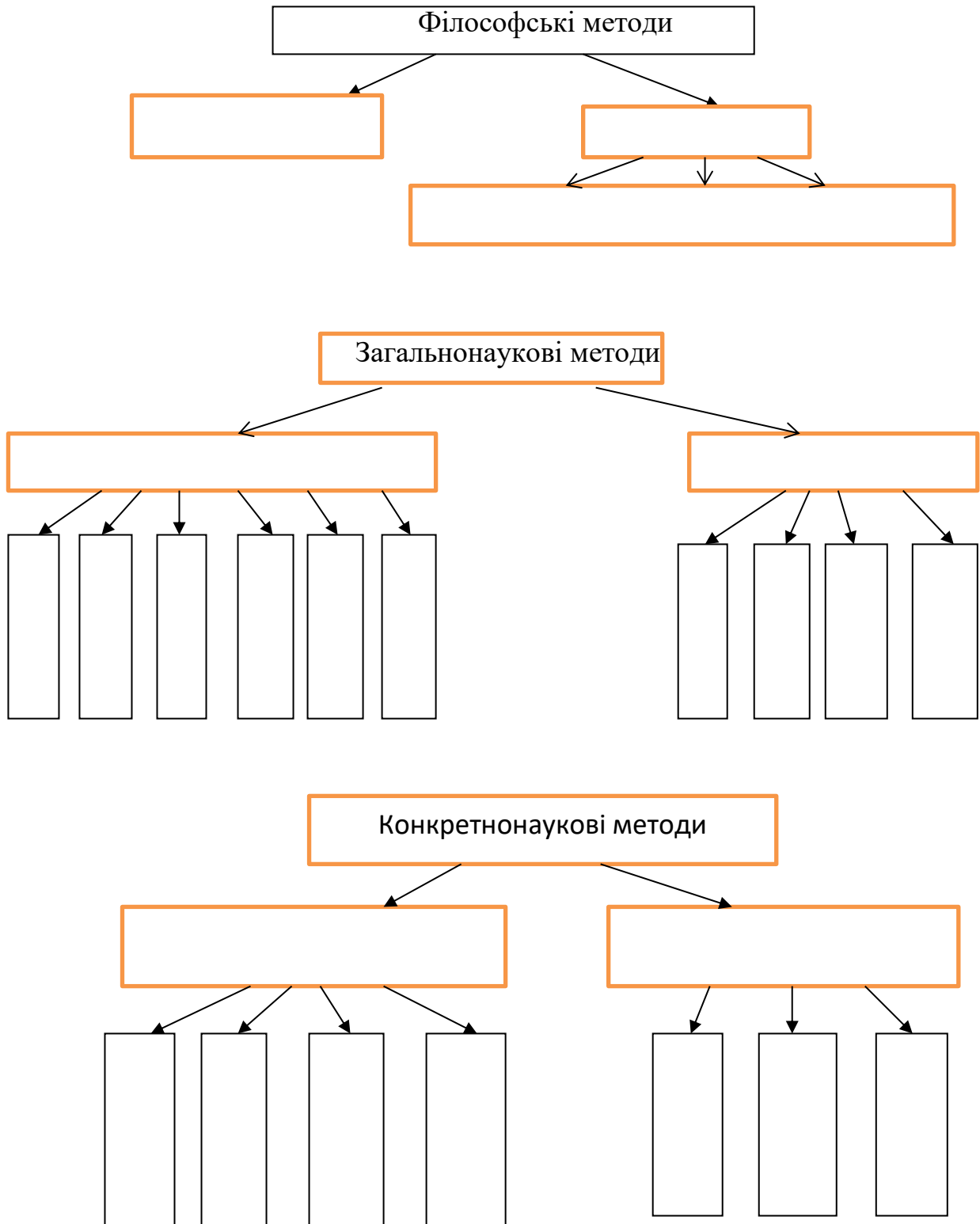

Рис. 1.1. *Схеми методів*

ЗАВДАННЯ № 3. Перерахуйте чинники, від яких залежить соціально-економічний потенціал регіону. Наведіть приклади.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- економічний потенціал регіону;
- системний аналіз;
- загальнонаукові методи;
- міждисциплінарні методи;
- методи науки;
- регіональний аналіз;
- специфічні методи;
- методологія

Практичні роботи № 2, 3

Тема: Складові елементи соціально-економічного потенціалу регіонів світу та їх структура. Методика оцінки соціально-економічного потенціалу

Мета: вивчення особливостей дослідження елементів соціально-економічного потенціалу регіону. Розвивати практичні вміння аналізувати статистичні показники, наукову літературу.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Складові елементи соціально-економічного потенціалу регіону та їх структура.
2. Економічні показники.
3. Методики оцінки економічного потенціалу регіону

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Назвіть основні елементи, які входять до структури соціально-економічного потенціалу регіону. Охарактеризуйте їх.

ЗАВДАННЯ № 2. Побудуйте діаграму валового внутрішнього продукту України з 2012 по 2020 роки (табл. 2.1). Розрахуйте різницю. Зробіть висновки.

Таблиця 2.1

Валовий внутрішній продукт України за 2012–2020 рр., млн. грн.*

Роки	Номінальний ВВП (в фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах до попереднього року)	Різниця (реальний – номінальний)	
			грн.	%
2012	1408889	1304064		
2013	1454931	1410609		
2014	1566728	1365123		
2015	1979458	1430290		
2016	2383182	2034430		
2017	2982920	2445587		
2018	3558706	3083409		
2019	3974564	3675728		
2020	4194102	3818456		

*складено до матеріалами Мінфін України

ЗАВДАННЯ № 3. Порівняйте методику розрахунку економічного потенціалу регіону за Б. М. Мочаловим, Д. В. Клиновим та Т. В. Пепою та О. М. Климахіною. В чому суть та недоліки цих підходів? Поясніть. (Джерело: конспект лекцій).

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- економічний потенціал регіону;
- оцінка економічного потенціалу регіону;
- трудовий потенціал;
- науковий потенціал;
- ВВП;
- виробничий потенціал;
- фінансовий потенціал;
- ВВП.

Практична робота № 4

Тема: Природно-ресурсний потенціал регіонів світу

Мета: вивчення особливостей дослідження природно-ресурсного потенціалу регіону. Розвивати практичні вміння аналізувати статистичні показники, наукову літературу.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Природно-ресурсний потенціалу регіону, його суть та структура.
2. Оцінка природно-ресурсного потенціалу.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Назвіть основні елементи, які входять до структури природно-ресурсного потенціалу регіону. Охарактеризуйте їх.

ЗАВДАННЯ № 2. Побудуйте картосхему компонентної структури природно-ресурсного потенціалу (на прикладі України) (табл. 4.1). Зробіть висновки.

Таблиця 4.1

Компонентна структура природно-ресурсного потенціалу України, %*

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
Донецький регіон	21,0	73,1	5,7	15,6	0,6	0,2	4,8
Донецька	12,2	72,8	4,8	16,8	0,4	0,1	5,1
Луганська	8,8	73,8	6,8	13,8	0,8	0,2	4,6
Придніпровський регіон	14,8	56,1	8,8	28,8	0,4	0,4	5,5
Дніпропетровська	10,9	68,9	4,8	21,3	0,3	0,4	4,3
Запорізька	3,9	20,4	20,1	49,7	0,7	0,7	8,4
Північно-Східний регіон	10,5	10,5	12,4	61,9	4,5	0,9	9,8
Полтавська	3,5	11,5	11,0	68,1	2,9	1,1	5,4
Сумська	2,7	3,4	15,9	65,3	7,6	1,1	6,7
Харківська	4,3	14,2	11,4	54,6	3,9	0,6	15,3
Столичний регіон	10,5	6,7	13,6	59,8	7,39	0,7	11,3
Житомирська	2,9	5,5	15,9	59,8	12,6	0,7	5,5
Київська	4,0	3,8	12,3	59,5	5,5	0,5	18,4
Чернігівська	3,6	10,8	12,9	59,1	6,7	1,0	9,5
Центральний регіон	6,0	8,3	12,3	69,2	3,1	0,8	6,5
Кіровоградська	3,0	10,8	11,9	70,3	1,6	0,6	4,8

Черкаська	3,0	5,8	12,7	67,7	4,6	0,9	8,3
Причорноморський регіон	15,5	5,1	18,7	57,4	1,3	0,6	16,9
АРК	6,0	10,0	19,3	39,0	1,8	0,3	29,6
Миколаївська	2,9	2,8	23,2	66,7	0,5	1,0	5,9
Одеська	3,7	1,8	11,1	71,8	1,3	0,5	13,5
Херсонська	2,9	1,6	22,7	67,1	1,0	1,2	6,4
Подільський регіон	8,4	2,3	11,9	76,0	3,9	0,4	5,5
Вінницька	3,6	2,1	9,7	79,1	3,5	0,5	5,1
Тернопільська	2,1	1,2	13,6	75,0	4,7	0,5	5,3
Хмельницька	2,7	3,5	13,8	72,6	3,8	0,4	5,9
Північно-Західний регіон	3,5	3,0	17,2	55,1	16,2	0,6	7,9
Волинська	1,7	1,0	18,0	55,2	16,2	0,4	9,2
Рівненська	1,8	5,0	16,4	55,0	16,1	0,7	6,8
Карпатський регіон	9,8	12,2	26,8	28,3	14,4	0,1	18,2
Закарпатська	2,5	3,0	31,5	19,4	17,4	0,1	28,6
Івано-Франківська	2,2	7,5	33,3	24,1	17,6	0,1	17,4
Львівська	3,8	22,5	22,7	29,2	11,1	0,2	14,3
Чернівецька	1,3	5,2	18,3	50,0	12,6	0,2	13,7
УКРАЇНА	100,00	28,3	13,1	44,4	4,2	0,5	9,5

*Складено за матеріалами Руденка В. П.

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте інтегральний природно-ресурсний потенціал регіонів (на прикладі України) на 2021 рік. Дані запишіть у таблицю 4.2. Зробіть висновки.

**Природно-ресурсний потенціал економічних районів України
(у цінах 2004–2008 рр.)***

Економічні райони	Величина потенціалу, млрд. грн.							2021 р., млрд. грн.
	мінерального	водного	земельного	лісового	фауністичного	природно-рекреаційного	інтегрального	
Донецький	41,532	3,206	8,829	0,346	0,086	2,743	56,742	
Придніпровський	22,404	3,518	11,514	0,170	0,175	2,159	39,940	
Північно-Східний	2,964	3,514	17,492	1,277	0,257	2,766	28,270	
Столичний	1,899	3,848	16,930	2,245	0,201	3,360	28,483	
Центральний	1,358	2,000	11,238	0,501	0,123	1,063	15,282	
Причорноморський	2,139	7,831	23,990	0,531	0,262	7,068	41,821	
Подільський	0,524	2,701	17,166	0,882	0,081	1,234	22,589	
Північно-Західний	0,281	1,604	5,132	1,508	0,054	0,736	9,315	
Карпатський	3,123	7,052	7,441	3,789	0,039	4,878	26,322	
УКРАЇНА	76,224	35,274	119,832	11,249	1,278	26,007	269,764	

*Складено за матеріалами Руденка В. П.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

– природно-ресурсний потенціал;	– земельні ресурси;
– водні ресурси;	– лісові ресурси;
– мінерально-сировинні ресурси;	– фауністичні ресурси;
– рекреаційні території;	– мінеральні води;
– лікувальні грязі;	– екологічний потенціал.

Практична робота № 5

Тема: Трудовий потенціал регіонів світу

Мета: вивчення особливостей дослідження трудового потенціалу регіону. Розвивати практичні вміння аналізувати статистичні показники, наукову літературу.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Поняття «трудовий потенціал», його дослідження та структура.
2. Підходи дослідження трудового потенціалу.
3. Оцінка трудового потенціалу.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Розрахувати інтегральний індекс трудового потенціалу регіонів (на прикладі України). Розрахунки занести в таблицю 5.1.

Вибрати локальні показники, що є складовими частинами комплексної оцінки трудового потенціалу регіону, яка може бути представлена у вигляді інтегрального індексу.

Процедура розрахунку інтегрального індексу оцінки трудового потенціалу (ТП) регіону включає наступні етапи.

Етап 1. Розробка та наукове обґрунтування системи локальних показників, що характеризують ТП регіону за кількісною та якісною ознаками, до складу яких увійшли: чисельність працездатного населення; економічне активне населення працездатного віку; зайнятість працездатного населення; показники відтворення населення: природний приріст населення; міграційний приріст населення; рівень освіти; охоптя підготованням кваліфікованих працівників, рівень та охорони здоров'я.

Етап 2. Розрахунок індексу ТП регіону здійснюється на основі формування об'єктивної бази даних для: локальних оціночних показників стану трудових ресурсів регіону з урахуванням аналогічних показників регіонів країни.

Етап 3. Кожен з локальних показників переводиться в шкалу від 0 до 1 (Формулу надано з методу обчислення індексу людського розвитку):

$$I_i = \frac{Ч_i - Ч_{min}}{Ч_{max} - Ч_{min}}$$

$$I_i = \frac{У_i - У_{min}}{У_{max} - У_{min}}$$

де $Ч_i$ – працездатне населення i -го регіону;

$Ч_{max}$, $Ч_{min}$ – найбільше і найменше значення працездатного населення регіонів країни;

$У_i$ – величини i -х локальних показників трудового потенціалу i -го регіону;

$У_{max}$, $У_{min}$ – найбільше і найменше значення локальних показників трудового потенціалу регіонів країни;

I_i – коефіцієнти трансформації локальних показників трудового потенціалу регіону, що дозволяють перевести локальні показники, представлені в різних одиницях виміру, в шкалу від 0 до 1 та характеризують міру відмінності локальних показників одного регіону від інших регіонів країни, у тому числі: I_n – коефіцієнт трансформації працездатного населення; I_{ea} – економічно активного працездатного населення; I_z – зайнятості працездатного населення; I_{np} – природного приросту населення регіону; I_{mp} – міграційного приросту населення регіону; I_o – рівня освіти; I_{kv} – охопту населення професійною підготовкою; $I_{zd(o)}$ – коефіцієнт трансформації рівня та охорони здоров'я населення.

Група показників здоров'я характеризується системою показників, до яких відносяться показники рівня здоров'я та його охорона. До складу показників, що характеризують рівень здоров'я, входять: середня тривалість життя населення, коефіцієнт дитячої смертності, кількість померлих, сукупна кількість уперше в житті зареєстрованих випадків захворювань. До показників, що характеризують

рівень охорони та забезпечення здоров'я, відносяться: забезпеченість медичними кадрами (кількість лікарів усіх спеціальностей і середнього медичного персоналу); забезпеченість закладами охорони здоров'я (кількість лікарень з врахуванням кількості лікарняних ліжок, кількість амбулаторно-поліклінічних закладів та їх ємкість). Вказані показники визначаються у відносному вимірюванні до чисельності працездатного населення регіону, його жителів, новонароджених відповідно. Після цього визначаються трансформовані значення локальних показників здоров'я та його охорони, а також комплексний показник здоров'я аналогічно до показника трудового потенціалу регіону

Етап 4. На основі коефіцієнтів трансформації локальних показників (або їх груп) трудового потенціалу регіону (I_i) розраховується інтегральний індекс ТП регіону (як середнє арифметичне значення локальних показників) за формулою:

$$I_{min} = \frac{\sum_1^n I_i}{n}$$

де n – кількість локальних показників, значення яких представлені коефіцієнтами – I_i .

Етап 5. Залежно від значень інтегральних індексів оцінки ТП регіону визначається рейтинг регіонів і здійснюється їх типологізація. У типологіях регіону з врахуванням значення індексів ТП регіони групуються в два кластери: I-й кластер – вище середнього рівня трудового потенціалу, II-й кластер – нижче середнього рівня трудового потенціалу регіонів України.

Таблиця 5.1

Визначення інтегрального індексу ТП регіонів України
(за даними 2019 р.)

Регіони	Працевдатне населення, тис. осіб		Економічно активне працевдатне населення, тис. осіб		Зайнятість працевдатного населення, тис. осіб		Природний приріст населення, осіб на 1 тис. жителів		Міграційний приріст населення, тис. осіб		Рівень освіти населення, %		Охоплення населення проф. підготовкою, %		Рівень здоров'я населення, %	Індекс ТП регіону
	<i>Чп</i>	<i>Іп</i>	<i>Уеа</i>	<i>Іеа</i>	<i>Уз</i>	<i>Із</i>	<i>Упн</i>	<i>Іпн</i>	<i>Умп</i>	<i>Імп</i>	<i>Уо</i>	<i>Іо</i>	<i>Укв</i>	<i>Ікв</i>	<i>Ізд(о)</i>	<i>Імп</i>
Вінницька	706,0		730,8		662,1		-7,9		-2,7		19,0		21,2		14,9	
Волинська	416,6		426,2		381,0		-2,8		-0,9		16,4		26,9		19,4	
Дніпропетровська	1490,6		1538,3		1419,6		-8,9		-1,4		25,1		18,6		7,1	
Донецька	837,1		869,0		751,5		...		-7,7		19,6		24,3		6,0	
Житомирська	556,4		579,7		524,2		-8,5		-1,7		17,1		25,7		8,5	
Закарпатська	544,3		560,5		509,6		-2,0		-0,5		9,0		11,9		7,0	
Запорізька	785,2		822,7		745,2		-9,6		-2,2		23,2		20,8		6,4	
Ів.-Франківська	583,9		626,2		581,6		-4,0		0,3		18,0		20,7		8,6	
Київська	803,1		820,9		772,5		-8,1		27,3		24,8		23,5		7,7	
Кіровоградська	416,8		432,2		384,9		-9,6		-3,3		22,7		26,9		4,6	
Луганська	336,0		356,6		308,3		...		-4,9		20,5		30,9		12,8	
Львівська	1122,5		1154,6		1079,5		-4,3		1,1		25,9		28,4		5,1	
Миколаївська	531,5		551,3		500,2		-8,1		-2,1		17,7		26,1		8,1	
Одеська	1051,5		1088,5		1024,4		-5,1		9,1		24,0		18,4		12,2	
Полтавська	641,5		663,0		592,8		-9,9		0,4		23,9		23,7		11,8	
Рівненська	497,2		534,3		490,3		-1,6		-2,5		17,4		24,7		18,4	
Сумська	505,8		533,0		491,8		-10,2		-2,3		23,1		25,8		9,1	
Тернопільська	450,6		465,1		418,8		-6,6		-0,3		16,5		31,6		15,5	
Харківська	1285,1		1333,2		1266,0		-8,4		5,4		24,3		25,0		9,2	
Херсонська	494,4		504,6		456,1		-7,4		-2,1		19,5		23,4		14,6	
Хмельницька	548,9		582,9		537,1		-7,5		-0,5		20,5		25,8		19,1	
Черкаська	568,0		580,6		532,3		-10,0		-2,1		18,5		25,9		10,8	
Чернігівська	466,0		487,0		437,7		-12,5		-2,0		19,4		27,5		6,1	
Чернівецька	373,9		436,0		406,7		-3,1		0,05		15,0		20,6		4,7	

ЗАВДАННЯ № 2. Визначити інтегральний індекс ТП регіонів (на прикладі України), що є інструментом для міжрегіонального і внутрішньорегіонального порівняння з врахуванням його загального рівня і відповідних локальних показників різних регіонів. Заповнити таблицю 5.2. Зробити висновки.

Таблиця 5.2

Типологізація та рейтинг регіонів України за інтегральним індексом ТП

Типології регіонів (кластери)	Регіони	Індекс ТП регіону <i>I_{mp}</i>	Рейтинг регіону
1-й Кластер			1
			2
			3
			4
			5
			6
			7
			8
			9
			10
			11
			12
			13
2-й Кластер			14
			15
			16
			17
			18
			19
			20
			21
			22
			23
			24

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- трудовий потенціал; – інтегральний індекс.

Практична робота № 6

Тема: Виробничий потенціал регіонів світу

Мета: вивчення особливостей дослідження виробничого потенціалу регіону. Розвивати практичні вміння аналізувати статистичні показники, наукову літературу.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Поняття «виробничий потенціал», його дослідження та структура.
2. Оцінка виробничого потенціалу.
3. Оцінка виробничих факторів розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Проведіть характеристику виробничого потенціалу (на прикладі регіонів України) (таблиця 6.1). Зробіть висновки.

Таблиця 6.1

Валовий регіональний продукт у фактичних цінах, млн. грн.

Регіон	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2019
Україна	1988544	2385367	2981227	3560302	3977198
АРК
Вінницька	59871	74411	92288	111489	129097
Волинська	31688	35744	51919	60445	75620
Дніпропетровська	215206	244478	313527	369356	390342
Донецька	115012	137500	165932	192161	204893
Житомирська	38425	47919	61424	77103	85267
Закарпатська	28952	32390	43037	52445	61325
Запорізька	89061	104323	130187	147043	155158
Івано-Франківська	45854	51404	63809	78439	86679

Київська	104030	128638	156829	198142	218647
Кіровоградська	38447	46021	52978	64417	73066
Луганська	23849	31356	30265	35204	40291
Львівська	94690	114842	147308	177233	214400
Миколаївська	48195	57815	69299	79903	92427
Одеська	99761	119800	149392	173224	197153
Полтавська	95867	116272	150543	174089	187289
Рівненська	35252	39469	48796	56835	67363
Сумська	41567	46287	56473	68476	75827
Тернопільська	26656	31072	40715	49127	57140
Харківська	59871	74411	92288	111489	129097
Херсонська	32215	38743	47819	55152	61939
Хмельницька	41088	48859	63808	75638	83006
Черкаська	50843	59412	73073	93287	103466
Чернівецька	18506	21239	28579	33905	41660
Чернігівська	36966	43362	56611	70611	77981

ЗАВДАННЯ № 2. Проведіть ранжирування інвестиційної привабливості (на прикладі регіонів України) (табл. 6.2). Результати проведеної роботи зобразіть на картосхемі. Розрахунок індексу ВП регіону здійснюється на основі формули (пр. р. № 4, етап 3).

**Ранжирування інвестиційної привабливості регіонів України
(за даними 2020 р.)**

Типології регіонів (кластери)	Регіони	Індекс ВП регіону <i>I_{вп}</i>	Рейтинг регіону
1-й Кластер			1
			2
			3
			4
			5
			6
			7
			8
			9
			10
			11
			12
			13
2-й Кластер			14
			15
			16
			17
			18
			19
			20
			21
			22
			23
			24

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

– виробничий потенціал потенціал; – інтегральний індекс.

Практична робота № 7

Тема: Фінансовий потенціал регіонів світу

Мета: вивчення особливостей дослідження фінансового потенціалу регіону. Розвивати практичні вміння аналізувати статистичні показники, наукову літературу.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Поняття «фінансовий потенціал», його дослідження та структура.
2. Проблеми формування фінансових ресурсів суб'єктів регіону.
3. Оцінка фінансового потенціалу регіону.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Обґрунтуйте підходи, які використовуються при визначенні фінансового потенціалу (джерело: конспект лекції).

ЗАВДАННЯ № 2. Назвіть сучасні проблеми формування фінансових ресурсів суб'єктів регіону.

ЗАВДАННЯ № 3. Проаналізуйте показники інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування (табл. 7.1). Побудуйте картосхему.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

– фінансовий потенціал;	– інтегральний індекс;
– бюджетний потенціал;	– інвестиційний потенціал;
– цінні папери;	– податкові надходження;
– неподаткові надходження;	– іноземні інвестиції.

Таблиця 7.1

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за регіонами у 2020 році, %*

Регіони	Обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності															
	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Промисловість	Будівництво	Оптова та роздрібна торгівля	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	Тимчасове розміщування й	Інформація та телекомунікації	Фінансова та страхова діяльність	Операції з нерухомим майном	Професійна, наукова та технічна діяльність	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	Освіта	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Надання інших видів послуг
Україна	10,0	35,5	7,8	8,2	6,9	0,4	4,4	2,4	3,9	2,3	1,7	12,3	0,7	2,9	0,5	0,1
Вінницька	22,0	36,3	11,0	4,3	3,3	0,0	1,1	к/с	0,5	1,9	1,0	13,3	0,8	4,3	0,1	к/с
Волинська	10,7	38,6	16,1	5,4	3,6	0,1	0,1	-	2,2	0,1	0,7	16,7	0,3	5,2	0,1	0,1
Дніпропетровська	4,6	55,8	1,8	12,3	3,1	0,2	0,1	0,6	5,4	0,2	1,1	12,4	0,4	1,7	0,1	0,1
Донецька	5,6	59,0	1,7	2,5	2,9	0,1	5,5	к/с	0,1	4,0	0,4	15,0	0,3	2,8	0,1	к/с
Житомирська	21,5	29,8	5,1	4,0	3,4	к/с	0,1	к/с	0,3	0,1	0,1	30,3	0,9	4,2	0,0	0,1
Закарпатська	2,8	34,7	22,3	4,1	3,4	0,2	0,2	к/с	0,9	0,1	к/с	18,0	3,8	8,2	0,0	0,3
Запорізька	13,9	51,5	1,5	2,0	4,3	0,7	0,6	0,1	0,9	2,3	0,4	16,6	1,1	4,1	0,0	0,0
Ів.-Франківська	9,6	34,5	15,3	2,6	5,1	0,2	0,4	0,0	4,6	0,2	0,6	18,1	1,8	6,6	0,1	0,3
Київська	16,1	36,3	21,5	10,2	3,4	0,1	0,1	к/с	2,2	0,3	1,7	6,3	0,2	1,3	0,1	к/с
Кіровоградська	43,7	24,4	1,8	5,8	4,6	0,0	0,1	к/с	1,4	0,3	0,1	13,0	0,3	4,3	0,1	к/с
Луганська	33,8	20,3	1,2	2,7	2,0	к/с	0,1	-	0,0	1,6	0,3	25,7	2,0	10,2	0,2	к/с
Львівська	4,3	34,7	16,3	7,6	6,2	0,8	0,9	1,7	4,0	1,1	1,9	15,1	1,3	3,1	0,7	0,4
Миколаївська	16,5	23,9	1,7	16,7	5,7	0,0	0,2	к/с	0,4	1,0	4,2	26,1	0,6	2,9	0,1	к/с
Одеська	5,0	19,2	12,7	3,6	20,0	1,5	1,6	1,5	3,3	1,4	7,6	14,8	1,8	5,9	0,1	0,1
Полтавська	14,8	42,9	3,3	1,4	3,7	0,1	0,2	0,1	1,6	0,3	0,9	27,6	0,4	2,5	0,1	0,0
Рівненська	19,3	28,8	15,3	4,3	6,9	0,0	0,0	к/с	0,6	0,1	0,2	18,4	0,9	4,4	0,2	к/с
Сумська	35,1	30,6	6,8	2,4	2,1	0,0	0,2	к/с	1,0	0,8	0,2	15,6	1,1	4,0	0,0	к/с
Тернопільська	31,3	25,0	20,1	6,3	1,5	0,1	0,4	к/с	0,6	3,1	0,4	6,0	0,9	4,1	0,3	к/с
Харківська	12,3	29,2	13,9	5,6	4,4	0,1	0,8	1,5	5,8	1,1	1,5	15,8	1,8	4,0	2,2	0,1
Херсонська	27,6	44,3	2,3	2,3	1,7	0,1	0,1	к/с	0,4	0,2	1,0	13,6	0,8	4,9	0,3	к/с
Хмельницька	25,1	21,0	8,8	2,7	3,3	0,0	0,1	к/с	12,0	0,4	0,5	20,9	0,7	4,4	0,1	к/с
Черкаська	34,2	20,3	8,0	5,4	0,8	0,1	0,1	к/с	1,0	0,6	0,4	21,9	0,7	5,8	0,8	к/с
Чернівецька	5,5	20,6	23,4	3,4	1,6	0,0	0,4	к/с	1,5	0,2	к/с	33,6	0,8	8,9	0,1	к/с
Чернігівська	45,0	21,2	5,6	1,5	2,0	0,1	0,0	0,3	0,9	0,2	0,5	16,0	0,7	5,8	0,1	0,0

*Складено за матеріалами Державного комітету статистики України; к/с – конфіденційна статистична інформація

Практична робота № 8

Тема: Інноваційний потенціал регіонів світу

Мета: вивчення особливостей дослідження інноваційного потенціалу регіону. Розвивати практичні вміння аналізувати статистичні показники, наукову літературу.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Сутності інноваційного потенціалу, його дослідження, структура та підходи його трактування.
2. Поняття «науковий потенціал» регіону, його складові.
3. Інтелектуальний потенціал, підходи до його трактування.
4. Оцінка інноваційного потенціалу регіону.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. З огляду на основну ознаку сутності інноваційного потенціалу, як чинника економічного розвитку, виділіть шість його проявів, зривів трактувань поняття «інноваційний потенціал». Назвіть представників кожного підходу (джерело: конспект лекції).

ЗАВДАННЯ № 2. Назвіть складові наукового потенціалу.

Охарактеризуйте кожен елемент.

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте індекс науково-технічного потенціалу (НТП) (табл. 8.1). Побудуйте картосхему.

Таблиця 8.1

Визначення інтегрального індексу науково-технічного потенціалу регіонів України
(за даними 2020 р.)

Регіони	Витрати на виконання наукових досліджень і розробок, млн. грн.		Число патентів на винаходи, шт.		Число патентів на корисні моделі, шт.		Внесок іноземних інвестицій в інноваційну діяльність місцевих фірм, млн. \$		Користувачі Інтернету, тис. чол		Працівники, задіяні у виконанні наукових досліджень і розробок, осіб		Капітальні інвестиції, млн. грн.		Індекси капітальних інвестицій за регіонами, %	Індекс НТП регіону
	<i>Чн</i>	<i>Ін</i>	<i>Ув</i>	<i>Ів</i>	<i>Укм</i>	<i>Ікм</i>	<i>Уіі</i>	<i>Ііі</i>	<i>Умп</i>	<i>Імп</i>	<i>Уп</i>	<i>Іп</i>	<i>Укі</i>	<i>Ікі</i>	<i>Ікі(о)</i>	<i>Імп</i>
Вінницька	50,8		36		209		236,7		106,5		449		13601,5		55,6	
Волинська	10,0		6		62		306,6		62,7		127		9121,6		70,6	
Дніпропетровська	1511,5		139		473		3797,6		264,5		7679		58601,4		65,9	
Донецька	22,3		37		167		1399,8		171,2		323		26597,8		65,6	
Житомирська	26,1		14		55		246,3		99,6		268		9270,2		79,9	
Закарпатська	84,9		38		71		360,9		69,2		510		5081,0		42,0	
Запорізька	12,5		40		311		912,9		153,3		3646		15495,0		68,0	
Ів.-Франківська	51,0		38		83		724,0		404,6		458		6338,0		54,7	
Київська	355,4		59		126		1645,3		154,3		1523		32760,0		43,0	
Кіровоградська	21,0		12		45		74,7		65,1		132		6746,0		63,3	
Луганська	31,0		12		84		447,2		41,6		209		3259,1		73,0	
Львівська	494,4		61		202		1116,3		241,5		3916		23641,5		49,2	
Миколаївська	301,1		19		63		305,4		161,6		1770		9504,9		52,0	
Одеська	317,4		71		209		1279,3		1103,5		2159		21437,6		72,7	
Полтавська	37,6		17		153		1166,0		156,9		516		25156,9		77,2	
Рівненська	13,8		5		53		134,6		62,6		253		5650,6		66,4	
Сумська	153,0		23		82		198,0		79,9		1148		7200,1		69,9	
Тернопільська	35,8		26		318		49,5		108,0		327		7296,8		57,7	
Харківська	2558,3		209		649		762,5		178,7		11637		20248,6		67,3	
Херсонська	81,6		24		84		245,4		91,8		569		7199,1		32,7	
Хмельницька	1,7		9		58		203,0		80,7		233		10617,0		81,9	
Черкаська	75,6		11		62		357,2		74,5		462		9079,3		55,4	
Чернівецька	112,1		2		106		53,0		68,4		552		3319,5		56,8	
Чернігівська	69,9		14		23		442,9		75,5		510		7957,1		59,1	

ЗАВДАННЯ № 4. Визначте інтегральний індекс НТП (на прикладі регіонів України). Заповніть таблицю 8.2. Зробіть висновки.

Таблиця 8.2

Типологізація та рейтинг регіонів України за інтегральним індексом НТП (за даними 2020 р.)

Типології регіонів (кластери)	Регіони	Індекс ТП регіону <i>I_{мп}</i>	Рейтинг регіону
1-й Кластер			1
			2
			3
			4
			5
			6
			7
			8
			9
			10
			11
			12
			13
2-й Кластер			14
			15
			16
			17
			18
			19
			20
			21
			22
			23
			24

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- науковий потенціал;
- інноваційний потенціал;
- освітній потенціал;
- інтегральний індекс;
- матеріально-технічна база;
- інвестиційний потенціал.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ СВІТУ

Практична робота № 9

Тема: Соціально-економічний потенціал України

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу України. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
- 8.7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу України (джерело: табл. 9.1, конспект лекції). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Таблиця 9.1

Сумарний ПРП України*

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
Донецький регіон	21,0	73,1	5,7	15,6	0,6	0,2	4,8
Придніпровський регіон	14,8	56,1	8,8	28,8	0,4	0,4	5,5
Північно-Східний регіон	10,5	10,5	12,4	61,9	4,5	0,9	9,8
Столичний регіон	10,5	6,7	13,6	59,8	7,39	0,7	11,3
Центральний регіон	6,0	8,3	12,3	69,2	3,1	0,8	6,5
Причорноморський регіон	15,5	5,1	18,7	57,4	1,3	0,6	16,9
Подільський регіон	8,4	2,3	11,9	76,0	3,9	0,4	5,5
Північно-Західний регіон	3,5	3,0	17,2	55,1	16,2	0,6	7,9
Карпатський регіон	9,8	12,2	26,8	28,3	14,4	0,1	18,2
УКРАЇНА	100,00	28,3	13,1	44,4	4,2	0,5	9,5

* Складено за матеріалами Руденко В. П.

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал України на 2021 рік, заповніть таблицю 9.3 (джерело: конспект лекції, табл. 9.2).

Таблиця 9.2

Індекс інфляції

Роки	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
%	1,11	1,16	1,02	1,68	1,011	1,011	1,13	1,16	1,16	1,12	1,13	1,19	1,08

Природно-ресурсний потенціал України, 2021 р.

Регіон, область	Величина потенціалу, млрд. грн.						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
Донецький регіон							
Придніпровський регіон							
Північно-Східний регіон							
Столичний регіон							
Центральний регіон							
Причорноморський регіон							
Подільський регіон							
Північно-Західний регіон							
Карпатський регіон							
Україна							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 9.4, зробіть висновки.

Таблиця 9.4

Вартість трудового потенціалу України, 2021 р.

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, грн.	Вартість трудового потенціалу, грн.
Донецький регіон				
Придніпровський регіон				
Північно-Східний регіон				
Столичний регіон				
Центральний регіон				
Причорноморський регіон				
Подільський регіон				
Північно-Західний регіон				
Карпатський регіон				

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 9.5, зробіть висновки.

Таблиця 9.5

Валовий регіональний продукт, 2019 р., млн. грн.

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Донецький регіон		
Придніпровський регіон		
Північно-Східний регіон		
Столичний регіон		
Центральний регіон		
Причорноморський регіон		
Подільський регіон		
Північно-Західний регіон		
Карпатський регіон		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал України. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 10

Тема: Соціально-економічний потенціал Канади

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу У Канади. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
- 8.7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу Канади і заповніть таблицю 10.1 (джерело: наукова література, конспект лекції). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Таблиця 10.1

Сумарний ПРП Канади

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
КАНАДА	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал Канади, заповніть таблицю 10.2 (джерело: наукова література).

Таблиця 10.2

Природно-ресурсний потенціал Канади

Регіон, область	Величина потенціалу, \$						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
Канада							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 10.3, зробіть висновки.

Таблиця 10.3

Вартість трудового потенціалу Канади

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, \$	Вартість трудового потенціалу, \$

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 10.4, зробіть висновки.

Валовий внутрішній продукт, \$

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Канада		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал Канади. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 11

Тема: Соціально-економічний потенціал Франції

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу У Франції. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
- 8.7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу Франції і заповніть таблицю 11.1 (джерело: конспект лекції, науково-методична література). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Таблиця 11.1

Сумарний ПРП Франції

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
ФРАНЦІЯ	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал Франції, заповніть таблицю 11.2 (джерело: наукова література).

Таблиця 11.2

Природно-ресурсний потенціал Канади

Регіон, область	Величина потенціалу, \$						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
Франція							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 11.3, зробіть висновки.

Таблиця 11.3

Вартість трудового потенціалу Франції

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, \$.	Вартість трудового потенціалу, \$.

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 11.4, зробіть висновки.

Валовий внутрішній продукт, \$

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Франція		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал Франції. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 12

Тема: Соціально-економічний потенціал Німеччини

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу У Німеччини. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу Німеччини і заповніть таблицю 12.1 (джерело: конспект лекції, науково-методична література). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Таблиця 12.1

Сумарний ПРП Німеччини

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
НІМЕЧЧИНА	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал Німеччини, заповніть таблицю 12.2 (джерело: наукова література).

Таблиця 12.2

Природно-ресурсний потенціал Канади

Регіон, область	Величина потенціалу, €						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
Німеччина							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 12.3, зробіть висновки.

Таблиця 12.3

Вартість трудового потенціалу Німеччини

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, €	Вартість трудового потенціалу, €

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 12.4, зробіть висновки.

Валовий внутрішній продукт, €

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Німеччина		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал Німеччини. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 13

Тема: Соціально-економічний потенціал Італії

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу У Італії. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу Італії і заповніть таблицю 13.1 (джерело: конспект лекції, науково-методична література). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Таблиця 13.1

Сумарний ПРП Італії

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
ІТАЛІЯ	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал Італії, заповніть таблицю 13.2 (джерело: наукова література).

Таблиця 13.2

Природно-ресурсний потенціал Італії

Регіон, область	Величина потенціалу, €						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
ІТАЛІЯ							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 13.3, зробіть висновки.

Таблиця 13.3

Вартість трудового потенціалу Італії

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, €	Вартість трудового потенціалу, €

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 13.4, зробіть висновки.

Валовий внутрішній продукт, €

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Італія		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал Італії. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 14

Тема: Соціально-економічний потенціал Японії

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу У Японії. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу Японії і заповніть таблицю 14.1 (джерело: конспект лекції, науково-методична література). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Таблиця 14.1

Сумарний ПРП Японії

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
Японія	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал Японії, заповніть таблицю 14.2 (джерело: наукова література).

Таблиця 14.2

Природно-ресурсний потенціал Японії

Регіон, область	Величина потенціалу, \$						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
Японія							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 14.3, зробіть висновки.

Таблиця 14.3

Вартість трудового потенціалу Японії

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, \$	Вартість трудового потенціалу, \$

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахувати вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповнити таблицю 14.4, зробити висновки.

Валовий внутрішній продукт, \$

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Японія		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал Японії. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 15

Тема: Соціально-економічний потенціал США

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу У США. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу США і заповніть таблицю 15.1 (джерело: конспект лекції, науково-методична література). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Сумарний ПРП США

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
США	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал США, заповніть таблицю 15.2 (джерело: наукова література).

Природно-ресурсний потенціал США

Регіон, область	Величина потенціалу, \$						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
США							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 15.3, зробіть висновки.

Таблиця 15.3

Вартість трудового потенціалу США

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, \$	Вартість трудового потенціалу, \$

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 15.4, зробіть висновки.

Валовий внутрішній продукт, \$

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
США		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал США. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 16

Тема: Соціально-економічний потенціал Великої Британії

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу У Великої Британії. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу Великої Британії і заповніть таблицю 16.1 (джерело: конспект лекції, науково-методична література). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Таблиця 16.1

Сумарний ПРП Великої Британії

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
Велика Британія	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахувати природно-ресурсний потенціал Великої Британії, заповнити таблицю 16.2 (джерело: наукова література).

Таблиця 16.2

Природно-ресурсний потенціал Великої Британії

Регіон, область	Величина потенціалу, \$						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
Велика Британія							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 16.3, зробіть висновки.

Таблиця 16.3

Вартість трудового потенціалу Великої Британії

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, \$	Вартість трудового потенціалу, \$

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 16.4, зробіть висновки.

Валовий внутрішній продукт, \$

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Велика Британія		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал Великої Британії. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 17

Тема: Соціально-економічний потенціал Польщі

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу У Польщі. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу Польщі і заповніть таблицю 17.1 (джерело: конспект лекції, науково-методична література). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Сумарний ПРП Польщі

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
Польща	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал Польщі, заповніть таблицю 17.2 (джерело: наукова література).

Таблиця 17.2

Природно-ресурсний потенціал Польщі

Регіон, область	Величина потенціалу, \$						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
Польща							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 17.3, зробіть висновки.

Таблиця 17.3

Вартість трудового потенціалу Польщі

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, \$	Вартість трудового потенціалу, \$

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 17.4, зробіть висновки.

Валовий внутрішній продукт, \$

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Польща		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал Польщі. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

Практична робота № 18

Тема: Соціально-економічний потенціал країн Латинської Америки

Мета: Вивчення особливостей соціально-економічного потенціалу країн Латинської Америки. Розвивати у здобувачів освіти навички аналізу статистичних матеріалів та додаткової літератури.

Хід заняття:

I. Опрацювання змісту теми за планом:

1. Суспільно-географічне положення та особливості розвитку.
2. Природно-ресурсний потенціал.
3. Трудовий потенціал.
4. Виробничий потенціал.
5. Науковий потенціал.
6. Фінансовий потенціал.
7. Проблеми та перспективи розвитку.

II. Виконання практичних завдань:

ЗАВДАННЯ № 1. Побудуйте картосхему природно-ресурсного потенціалу країн Латинської Америки і заповніть таблицю 18.1 (джерело: конспект лекції, науково-методична література). Нанесіть основні ресурси регіону. Зробіть висновки.

Таблиця 18.1

Сумарний ПРП країн Латинської Америки

Регіон, область	Сумарний потенціал, %	Потенціал ресурсів, %					
		мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних
Країни Латинської Америки	100,00						

ЗАВДАННЯ № 2. Розрахуйте природно-ресурсний потенціал країн Латинської Америки, заповніть таблицю 18.2 (джерело: наукова література).

Таблиця 18.2

Природно-ресурсний потенціал країн Латинської Америки

Регіон, область	Величина потенціалу, \$						
	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природно-рекреаційних	інтегральний
Країни Латинської Америки							

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте вартість трудового потенціалу регіону (джерело: наукова література). Заповніть таблицю 18.3, зробіть висновки.

Таблиця 18.3

Вартість трудового потенціалу країн Латинської Америки

Регіон, область	Економічно-активне населення, тис. осіб	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Середня заробітна плата, \$	Вартість трудового потенціалу, \$

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте вартість виробничого потенціалу регіону (джерело: конспект лекції). Заповніть таблицю 18.4, зробіть висновки.

Валовий внутрішній продукт, \$

Регіон, область	Валовий регіональний продукт	Вартість виробничого потенціалу
Країни Латинської Америки		

ЗАВДАННЯ № 5. Використовуючи розрахунки завдань №№ 1–4 та конспект лекції (вартість наукового та фінансового потенціалу), розрахуйте соціально-економічний потенціал країн Латинської Америки. Розрахунки поясніть.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни:

- концентрація;
- спеціалізація;
- централізація;
- економічне районування.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо здобувачів освіти

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати навчальні заняття, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами на заняттях;
- чітко й вчасно виконувати навчальні завдання та завдання для самостійної роботи;
- виключати мобільний телефон під час занять і під час контролю знань;
- брати участь у контрольних заходах (поточний, модульний, підсумковий та контроль самостійної роботи).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Відповідно до частини 4 статті 42 Закону України «Про освіту» основними видами порушення є: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Роботи, у яких виявлено плагіат, так само як і однакові роботи різних здобувачів освіти, не оцінюються.

Перекладання – забороняється.

Цитування нормативно-правових актів, статистичної інформації під час виконання завдань не вважається плагіатом за умови наявності посилань.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Поточний контроль засвоєння навчального процесу за темами освітнього компонента здійснюється під час проведення практичних занять згідно з розкладом.

Якщо здобувач освіти отримав бал за темою освітнього компонента менший за максимальний, він має право лише один раз повторно скласти поточний контроль за темою (усна відповідь та виконання завдань). Зараховується найвищий результат. Скласти поточний контроль за темою можна на консультації у вільний від аудиторних занять час.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), він має право на консультаціях, а також з використанням ресурсів електронного курсу на платформі Moodle, відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється централізовано для усіх здобувачів освіти у визначений викладачем час. З графіком консультацій можна ознайомитися на кафедрі та на електронному ОК на платформі Moodle. Кінцевий термін перескладання та ліквідації заборгованості обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Оцінювання здійснюється відповідно до чинного Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://ed.vnu.edu.ua/71-2/нормативні-документи-вну-імені-лесі-у>).

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента. Завдання із цих видів поточного контролю оцінюється в діапазоні від 0 до 40 балів. Здобувач освіти може скласти пропущені з поважної причини теми та покращити свій результат та ту суму балів, яку було виділено на ці теми.

Поточна оцінка – це сума балів, які отримує здобувач за:

– поточну роботу з відповідних тем;

– виконання завдань з відповідних тем (під час аудиторного заняття та на платформі електронного ОК Moodle).

За активність на заняттях здобувач освіти може отримати до 20 % максимального поточного бала, при цьому сума поточних балів за семестр не може перевищувати 40 балів.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до -50 %). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Неформальна освіта при викладанні ОК

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_Визнання_резул_татів_ВНУ_ім._Л.У._ред.pdf).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

У межах навчального року Університет може визнати результати навчання, набуті в неформальній та/або інформальній освіті, в обсязі не більше як 10 % загального обсягу кредитів, передбачених ОП. На магістерському рівні – не більше ніж 5 кредитів.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на окремих його завершальних етапах у формі іспиту.

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення тем змістового модуля у формі виконання здобувачем освіти модульного контрольного завдання (контрольної роботи у формі тесту на платформі Moodle).

Підсумкова модульна оцінка визначається в балах, як сума поточної та

контрольної модульних оцінок.

Модуль зараховується здобувачеві, якщо він успішно виконав усі види навчальної роботи, передбачені силабусом освітнього компонента.

Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється. Заборгованість з модуля повинна бути ліквідована здобувачем у поза аудиторний час до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Якщо підсумкова оцінка (бали) з освітнього компонента, як сума підсумкових модульних оцінок, становить не менше 75 балів, то, за згодою здобувача освіти, вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з освітнього компонента. Іспит складається тоді, якщо здобувач освіти бажає підвищити свій бал. Водночас бали, набрані здобувачем за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Екзамен проводиться в усній формі, за екзаменаційними білетами.

Екзамен відбувається в період заліково-екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом, згідно із затвердженим графіком освітнього процесу і розкладом.

До екзамену не допускається здобувач вищої освіти, який набрав менше ніж 20 балів за навчальну роботу впродовж семестру, не виконав і не здав усі практичні завдання, не відвідував без поважних причин більшу частину лекцій.

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти

Від 75 до 100 % максимального бала, який передбачений цим силабусом за виконання практичної роботи.

Робота виконана вчасно, повністю відповідає поставленому завданню; отримані правильні результати; звіт виконано охайно; висновки до роботи повні, самостійні та обґрунтовані, відсутні логічні, граматичні та стилістичні помилки; наявні правильно оформлені посилання на джерела; на захисті здобувачем освіти продемонстровано розуміння як загального результату, так і кожного етапу

роботи; здобувач знає нормативну базу, вільно володіє основними категоріями освітнього компонента, здатен пояснювати природу та зміст основних явищ і процесів, аргументовано викладає зміст навчального матеріалу, вміє доводити проблему, посиляючись на власні міркування, наукові джерела та дані, отримані за допомогою доступних інформаційних технологій і баз даних, вирішує складні проблемні завдання. Під час здійснення поточного контролю у формі тестів правильно вирішено від 75 до 100 % тестових завдань.

Від 50 до 75 % максимального бала, який передбачений цим силабусом за виконання практичної роботи.

Робота виконана вчасно, загалом відповідає поставленому завданню; в отриманих результатах та висновках наявні незначні недоліки; у звіті є несуттєві помилки як в змісті, так і в оформленні; на захисті здобувачем освіти загалом продемонстровано розуміння загального результату та кожного етапу роботи, проте наявні несуттєві помилки; здобувач освіти самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, допускає несуттєві помилки коли пояснює природу та зміст основних явищ і процесів; загалом демонструє вміння проводити збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. Під час поточного контролю у формі тестів правильно вирішено від 50 до 75 % тестових завдань.

Від 25 до 50 % максимального бала, який передбачений цим силабусом за виконання практичної роботи.

Робота виконана із запізненням, наявні правильні результати менше ніж з 50 % завдань; наявні суттєві недоліки при виконанні роботи та в отриманих результатах, в оформленні та змісті звіту; висновки є неповними та недостатньо обґрунтованими; під час захисту роботи здобувач освіти припускається суттєвих помилок. Під час здійснення поточного контролю у формі тестів правильно вирішено від 25 до 50 % тестових завдань.

Від 1 до 25 % максимального бала, який передбачений цим силабусом за виконання практичної роботи.

Робота виконана із запізненням, наявні правильні результати менше ніж з 25 % завдань; наявні суттєві недоліки при виконанні роботи та в отриманих

результатах, в оформленні та змісті звіту; висновки поверхневі та необґрунтовані; на захисті роботи здобувач освіти фрагментарно демонструє розуміння загального результату та кожного етапу роботи. Під час здійснення поточного контролю у формі тестів правильно вирішено менше 25 % тестових завдань.

У разі, якщо практична робота виконана із запізненням понад тиждень (без поважних причин), виконана вчасно, проте не захищена, бал знижується на 10 % від максимального балу.

Зарахування результатів навчання, отриманих у формальній та/або інформальній освіті

Результати освіти, отримані у формальній та/або інформальній освіті, можуть бути зараховані як додаткові у межах поточного оцінювання, при цьому сума поточних балів за семестр не може перевищувати 40.

Види наукової та практичної активності здобувачів освіти	Кількість балів
Публікація наукової статті в періодичному виданні наукових праць здобувачів освіти в межах тематики освітнього компонента	20
Виступ на міжнародній, всеукраїнській студентській науково-практичній конференції з публікацією тез доповіді в межах тематики освітнього компонента	до 10
Проходження курсів, тренінгів, воркшопів або інших видів неформальної освіти в межах тематики освітнього компонента	до 15

Розподіл балів

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Поточне оцінювання – максимальний бал 40.

Практичні роботи №№ 1–3 – максимальний бал 1,0 (за кожну).

Практичні роботи №№ 4–8, 18 – максимальний бал 1,5 (за кожну).

Практичні роботи №№ 9–17 – максимальний бал 2,0 (за кожну).

Самостійна робота – максимальний бал 10.

Підсумкове оцінювання – максимальний бал 60.

Модульна контрольна робота № 1 – максимальний бал 30.

Модульна контрольна робота № 2 – максимальний бал 30.

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Поточне оцінювання – максимальний бал 40.

Практичні роботи №№ 1–5 – максимальний бал 4 (за кожну).

Практичні роботи 6–9 – максимальний бал 5 (за кожну).

Підсумкове оцінювання – максимальний бал 60.

Модульна контрольна робота № 1 – максимальний бал 30.

Модульна контрольна робота № 2 – максимальний бал 30.

Комунікація

Основні платформи для комунікації викладача зі здобувачами освіти

1. Moodle (новинний форум, система приватних повідомлень, коментарі до завдань).

2. Група у Telegram Web, яка створюється старостою і працює протягом навчального семестру.

Індивідуальна консультація може бути надана здобувачу освіти в аудиторії (згідно розкладу консультацій), в телефонному режимі, у формі відповіді на письмовий запит, надісланий на електронну пошту викладача.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Освітній компонент оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Суть «Соціально-економічний потенціал регіонів», його складові.
2. Природно-ресурсний потенціал регіону, його структура та значення.
3. Виробничий потенціал регіону, його структура та значення.
4. Трудовий потенціал регіону, його структура та значення.
5. Фінансовий потенціал регіону, його структура та значення.
6. Інноваційний потенціал, його структура та значення.
7. Природно-ресурсний потенціал Канади.
8. Виробничий потенціал Канади.
9. Фінансовий потенціал Канади.
10. Інноваційний потенціал Канади.
11. Природно-ресурсний потенціал України.
12. Виробничий потенціал України.
13. Трудовий потенціал України.
14. Фінансовий потенціал України.
15. Інноваційний потенціал України.
16. Природно-ресурсний потенціал Франції.
17. Виробничий потенціал Франції.
18. Трудовий потенціал Франції.
19. Фінансовий потенціал Франції.
20. Інноваційний потенціал Франції.
21. Природно-ресурсний потенціал Німеччини.
22. Виробничий потенціал Німеччини.
23. Трудовий потенціал Німеччини.
24. Фінансовий потенціал Німеччини.
25. Інноваційний потенціал Німеччини.
26. Природно-ресурсний потенціал Італії.
27. Виробничий потенціал Італії.
28. Трудовий потенціал Італії.

29. Фінансовий потенціал Італії.
30. Інноваційний потенціал Італії.
31. Природно-ресурсний потенціал Японії.
32. Виробничий потенціал Японії.
33. Трудовий потенціал Японії.
34. Фінансовий потенціал Японії.
35. Інноваційний потенціал Японії.
36. Природно-ресурсний потенціал США.
37. Виробничий потенціал США.
38. Трудовий потенціал США.
39. Фінансовий потенціал США.
40. Інноваційний потенціал США.
41. Природно-ресурсний потенціал Великої Британії.
42. Виробничий потенціал Великої Британії.
43. Трудовий потенціал Великої Британії.
44. Фінансовий потенціал Великої Британії.
45. Інноваційний потенціал Великої Британії.
46. Природно-ресурсний потенціал Польщі.
47. Виробничий потенціал Польщі.
48. Трудовий потенціал Польщі.
49. Фінансовий потенціал Польщі.
50. Інноваційний потенціал Польщі.
51. Природно-ресурсний потенціал країн Латинської Америки.
52. Виробничий потенціал країн Латинської Америки.
53. Трудовий потенціал країн Латинської Америки.
54. Фінансовий потенціал країн Латинської Америки.
55. Інноваційний потенціал країн Латинської Америки.
56. Зовнішня торгівля між Україною та країнами ЄС.
57. Експорт України до країн ЄС.
58. Методи дослідження соціально-економічного потенціалу регіонів.

59. Імпорт продукції з країн ЄС до України.
60. Вплив природно-ресурсного потенціалу на господарський комплекс.
61. Оцінка соціально-економічного потенціалу регіонів.
62. Методи дослідження соціально-економічного потенціалу регіонів.
63. Прямі іноземні інвестиції в регіонах України.
64. Чинники розвитку господарського комплексу регіонів.

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ (ПОНЯТЬ)

Агломерація міська (від лат. приєднувати) – територіальне утворення, в основі якого лежить певне місто, а також певна сукупність поселень міського типу, сільських та інших поселень, які об'єктивно об'єднані в єдине ціле (складну багатокomпонентну динамічну систему) інтенсивними економічними, у тому числі трудовими та соціальними, культурно-побутовими, рекреаційними та іншими зв'язками, а також екологічними інтересами. В англійській літературі такі скупчення міст звуться «конурбаціями» (від лат. con – з, разом і urbus – місто), в американській – метро полісами (від грец. metropolis – головне місто, столиця). Як правило, міська агломерація у вигляді цілісного територіального соціально-економічного утворення виникає на базі функціонального і просторового розвитку великого міста-ядра і утворює значну зону урбанізації, поглинаючи суміжні населені пункти. Виділяють моноцентричні міські агломерації з одним місто-ядром, яке підпорядковує своєму впливові усі інші поселення, розташовані в його приміській зоні, і набагато перевищує їх за своїм розміром і економічним потенціалом, та поліцентричні міські агломерації, що мають кілька взаємопов'язаних міст-центрів, наприклад, агломерації Донбасу. В міських агломераціях обох типів можна досить чітко виділити найбільш густо населене основне або центральне урбанізоване ядро і периферію, що оточує його. Міські агломерації значно відрізняються одна від одної за чисельністю населення, розміром території, кількістю населених пунктів.

Агропромисловий територіальний комплекс – сукупність розташованих на певній території підприємств і організацій, діяльність яких тісно пов'язана з виробництвом, переробкою та збутом сільськогосподарської продукції. Найважливішими факторами формування агропромислових територіальних комплексів є: потреби у суспільства у продукції агропромислового комплексу в окремих районах; наявність певного рівня соціально-економічного розвитку території, природних умов і відповідного

земельного фонду; забезпеченість трудовими ресурсами; рівень розвитку транспортної системи та ін.

Адміністративний центр – поселення яке має законодавчо встановлені функції центру адміністративного управління щодо інших поселень, розміщених на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (країни, області, району). Функції поселення як адміністративного центру значною мірою визначають соціальну структуру та характер зайнятості його населення.

Адміністративно-територіальна (регіональна) автономія – один із засобів децентралізації державної влади в унітарній державі. Суб'єкт адміністративно-територіальної автономії не має ознак державного утворення. Він має систему самостійно сформованих органів виконавчої і законодавчої влади, які, в свою чергу, мають повноваження з кола питань і у межах, встановлених центром згідно з конституцією держави і чинним законодавством. Прикладом є статус АР Крим.

Адміністративно-територіальна одиниця в Україні – область, район, місто, район у місті, селище, село.

Адміністративно-територіальний устрій – поділ території держави на систему адміністративних одиниць (край, область, провінція, департамент, округ, губернія, земля, воєводство, кантон, волость, повіт, район, громада, місто, село та ін.) відповідно до якого утворюється вертикальна структура органів державної влади і управління, а також здійснюються спрямовані процеси централізації та децентралізації. Необхідність такого поділу постає з потреби представництва вищої державної влади на окремих територіях, певна географічна віддаленість яких від політичного центру держави унеможлиблює як безпосередню реалізацію функцій та завдань вищої державної влади, так і забезпечення широкого зворотного зв'язку у відносинах між державною владою і громадянами цих територій.

Адміністрація місцева державна – місцевий орган державної виконавчої влади в Україні. У межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на

території відповідної адміністративно-територіальної одиниці країни, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою.

Альтернативи регіонального розвитку – варіанти регіонального розвитку, що розрізняються принципово, і прийняття одного з яких виключає прийняття іншого. У регіональній економіці альтернативний підхід обумовлений можливостями застосування різних способів використання спеціалізації території, вибором різних цілей її перспективного розвитку, прогнозами варіантів ресурсного забезпечення розвитку тощо. Висунення альтернатив розвитку зветься також побудовою альтернативних сценаріїв, які відповідають на запитання „Що буде в перспективі, якщо ...?” Метод побудови сценаріїв спершу застосовувався в галузі науково-технічного прогнозування, а згодом став широко застосовуватися в модельних дослідженнях проблем глобального і регіонального розвитку. Опис альтернатив розвитку передбачає повноту набору альтернатив, оцінку їх з нормативних позицій – відповідності поставленим цілям, виявлення позитивних і негативних наслідків. Аналіз можливих альтернатив соціально-економічного розвитку регіонів особливо важливий при розробці стратегії планування територій.

Асамблея Європейських Регіонів (АЄР) – об'єднання близько 300 регіонів з усієї Європи, включаючи країни СНД, яке тісно співпрацює з Радою Європи та інституціями Європейського союзу, і підтримує постійні зв'язки з іншими міжрегіональними асоціаціями. Організована у 1985 році під назвою Ради Регіонів Європи. У Статуті АЄР головна її мета визначається як «політичний голос регіонів Європи». Складовою її діяльності є програми міжрегіонального співробітництва. Серед завдань АЄР також сприяння регіоналізації в Європі та підтримка принципів субсидіарності та комплементаризму між місцевим, регіональним і національним рівнями, а також наднаціональним (загальноєвропейським).

Асоціація Європейських Прикордонних Регіонів (Association of European Frontier Regions) – об'єднання, до якого входять як прикордонні, так і транскордонні регіони (близько 40 членів). Створена у 1971 році Асоціація

відстоює інтереси своїх членів перед державними структурами, організовує конференції та форуми. У 1981 році підготувала Хартію прикордонних та транскордонних регіонів (змінена і доповнена у 1987 році), у якій, зокрема, підкреслювалося, що прикордонні і транскордонні регіони є рушійними силами регіонального розвитку. Асоціація є дорадчим органом Ради Європи та ЄС.

Асоціація Європейських Регіонів – об'єднання адміністративно-територіальних утворень з країн Європи. Основні напрями діяльності: обмін досвідом управління і господарювання, лобіювання інтересів регіонів в національних і міжнародних організаціях. Виникла у 1998 році. У 2000 році нараховувала 296 членів з 23 країн Європи. Існують також більш дрібні міжнародні асоціації, створені для вирішення конкретних регіональних проблем. Прикладами таких асоціацій можуть бути: 1) Конференція периферійних приморських регіонів (The Conference of Peripheral Maritime Regions). Створена у 1973 році, налічує понад 100 членів. Виконує дві основні функції: виступає за перенесення економічної активності з центральних до периферійних і приморських територій, а також сприяє спільним ініціативам, що базуються на використанні ресурсів приморських територій; 2) Робоча група традиційних індустріальних регіонів (The Working Group of Traditional Industrial Regions) створена у 1984 році, об'єднує близько 20 регіонів Європи. Є класичним зразком об'єднання за спільними інтересами. Основною її метою є обмін досвідом та зміцнення зв'язків між індустріальними регіонами, лобіювання включення до нових пріоритетів структурних фондів фінансування регіонів з падінням виробництва промислової продукції; 3) «Чотири двигуни Європи» (Four Motors of Europe). Створена у 1988 році, об'єднує німецьку землю Баден-Вюртемберг, іспанську Каталонію, італійську Ломбардію і французький регіон Рон-Альпи. Основні напрямки співпраці: розвиток транспортної інфраструктури та комунікацій, співпраця в галузі нових технологій, освіти і науки. У 1995 році підписано документ про спільну європейську стратегію «Чотирьох двигунів Європи».

Багатофункціональні міста – міста, в яких одночасно концентрується багато галузей господарства і видів діяльності: промисловість, будівництво, транспорт, торгівля, фінанси, заклади освіти, охорони здоров'я, культури, науки, управління, тощо.

Баланс територіальний – система показників та розрахунків, за допомогою яких встановлюється ступінь урівноваженості (збалансованості) між певними видами ресурсів та потребами в них у межах певної території (зокрема міста). Розділяються на баланси виробничого призначення та соціального спрямування. Баланси економічного призначення розробляються по певних видах економічних ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних, виробничих потужностей тощо). Особливістю складання балансів економічних ресурсів по всій території є те, що їхня ресурсна частина доповнюється статтею «ввезення» (або «залучення»), а видаткова частина, «потреби», – статтею «вивезення» (або «надання»). Це пояснюється органічним поєднанням балансу кожного регіону з аналогічними балансами інших регіонів та зведеним балансом певного виду продукції (ресурсів) по всій території країни в умовах реального розподілу праці. Баланси територіальні розглядаються як однопродуктові – по одному виду ресурсів (нафта, бензин, зерно); комплексні – по певній сукупності аналогічних ресурсів, які можуть розглядатися як взаємозамінні у споживанні; між продуктові по схемі міжгалузевого балансу в натуральних показниках. Розробляються як звітні (аналітичні) баланси, так і перспективні для обґрунтування економічної стратегії щодо забезпечення потреб територій певними ресурсами. Територіальні баланси соціального спрямування розробляються з питань, які є основою соціальної політики у регіонах. Це, зокрема, такі баланси, як баланс грошових доходів та витрат населення, баланс соціальної інфраструктури (по окремих позиціях тощо).

Баланс території – система показників, яка характеризує співвідношення територій різного функціонального призначення (за сучасним і перспективним використанням) території міста або регіону. Застосовується при розробленні схем планування територій і генеральних планів міст.

Біполярний регіон – регіон міжнародного співробітництва, що формується на базі двох взаємопов'язаних міст різних країн, у вигляді пари близько розташованих міст (відстань менше 100 км) з обох боків державного кордону. Є основним структурним елементом транскордонних регіонів. Ці міста за сприятливих умов можуть набути значення полюсів розвитку у прикордонному просторі держав-сусідів. Прикладами біполярних регіонів у транскордонній зоні України є Львів – Жешув, Ковель – Люблін, Ужгород – Кошице, Чернівці – Сучава, Рені – Галац, Чернігів – Гомель, Харків – Белгород, Луганськ – Каменськ-Шахтинський, Красний Луч – Новошахтинськ, Маріуполь – Таганрог.

Бюджет розвитку – доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази.

Валова додана вартість у регіоні – різниця між валовим випуском регіону та проміжним споживанням в регіоні. Вона містить у собі первинні доходи, що створюються учасниками виробництва в регіоні та розподіляються між ними. У національних і регіональних розрахунках використовуються два різні показники і два методи оцінки. Для економіки регіону в цілому результати вимірюються випуском товарів і послуг та валовим внутрішнім продуктом у ринкових цінах; для секторів і галузей випуском і валовою доданою вартістю у так званих основних цінах.

Валовий випуск регіону – сумарна вартість товарів і послуг, що є результатом виробничої діяльності одиниць-резидентів регіону в звітному періоді.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) регіону – узагальнюючий показник його соціально-економічного розвитку, що відображає сукупну вартість товарів та послуг (у ринкових цінах), які вироблені в межах регіону за певний відрізок часу. Розраховується як сума валових доданих вартостей галузей економіки плюс податки на продукти за виключенням субсидій на продукти. В Україні розрахунки ВВП здійснюються лише з середини 90-х років із переходом від

статистики Балансу народного господарства (БНГ) до прийнятої в усьому світі системи національних рахунків (СНР).

Валовий національний продукт (ВНП) – узагальнюючий показник соціально-економічного розвитку країни, що відображає кінцеві результати діяльності підприємств і організацій сфери матеріального виробництва і сфери обслуговування населення країни. ВНП відрізняється від валового внутрішнього продукту (ВВП) тим, що перший характеризує результати виробництва підприємств і організацій країни, незалежно від того, розміщені ці підприємства на території даної країни, чи за її межами, а другий стосується тільки підприємств, що розміщені на території даної країни.

Валовий прибуток регіону – показник, що характеризує перевищення доходів над витратами, які підприємства регіону мають у результаті виробництва.

Валовий регіональний продукт (ВРП) – показник, який визначається як різниця між сумою випусків і сумою проміжного споживання в регіоні. Має бути одним з головних показників майбутньої системи регіональних рахунків (СРР), яка повинна розповсюдити принципи системи національних рахунків (СНР) на регіональний рівень. Термін застосовується в Росії. За сутністю ідентичний прийнятому в Україні терміну «Валова додана вартість».

Вертикальна інтеграція у регіоні – виробниче або організаційне об'єднання, злиття, кооперація, взаємодія підприємств, пов'язаних загальною участю у виробництві та реалізації однорідної продукції або взагалі одного й того ж кінцевого продукту. Об'єднання обумовлюється технологічною або продуктовою кооперацією: постачальників матеріалів, виробників вузлів і деталей, збірників кінцевого виробу, продавців і споживачів кінцевого продукту. Вертикальна інтеграція сприяє просуванню товару на ринок.

Виробничий потенціал регіону – 1) реальний обсяг продукції, який можливо виробити за умови повного використання наявних ресурсів регіону; 2) наявні і потенційні можливості виробництва, наявність факторів виробництва, забезпеченість його певними видами ресурсів.

Виробничо-територіальна система – поєднання виробничих підприємств, що характеризується взаємопов'язаним функціонуванням на основі інтеграції та певної територіальної спільності; один з типів виробничо-територіальних комплексів. Складається з елементів, що беруть безпосередню участь у її функціонуванні, і не може функціонувати за відсутності будь-якого з них. Виробництва, що входять до складу системи, за функціями поділяються на основні (головні), допоміжні та обслуговуючі. Виробничо-територіальні системи класифікуються за їхньою спеціалізацією (в Україні – машинобудівні, паливно-енергетичні, хімічні, агропромислові, лісопромислові, будівельно-індустріальні тощо).

Вільна економічна зона являє собою специфічний вид державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. ВЕЗ функціонують як в країнах, що розвиваються, так і у промислово розвинутих країнах – США, Японії, Німеччині, Англії. ВЕЗ активно утворюються в Польщі, Болгарії, Угорщині. Великий досвід щодо їх утворення накопичено в Китаї. Зараз у Росії відносно активно розвиваються ВЕЗ у Находці (далекий Схід), Калінінградській області і Санкт-Петербурзі.

Вільні економічні зони формуються, як правило, на прикордонних територіях, у морських і річкових портах, міжнародних аеропортах, поблизу основних залізничних і автомагістральних ліній, туристичних центрів, в окремих промислових районах. Створення ВЕЗ сприяє вирішенню таких завдань:

– залучення в економіку країни іноземного капіталу, технологій, форм і методів організації праці, формуванню ринкової інфраструктури для розширення міжнародних економічних зв'язків (у тому числі валютно-кредитних, страхових, транспортних, інформаційних), що дозволить використовувати зони як посередника між світовою економікою і вітчизняним господарством; розвитку експортної бази і росту валютних надходжень;

– прискоренню впровадження науково-технічного прогресу за рахунок як зарубіжних, так і вітчизняних наукових розробок і «ноу-хау» і передачі їх для широкого використання на зовнішній ринок і в свою країну;

- апробації на локальному рівні нових форм господарювання;
- практичному навчанню вітчизняних спеціалістів засобам і методам міжнародного бізнесу міжнародного бізнесу.

В Україні вживається термін **«спеціальні (вільні) економічні зони»** відповідно до Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон». Згідно з Указами Президента України 1995–1996 років перша в Україні ВЕЗ Північнокримська експериментальна економічна зона «Сиваш», розташована в АР Крим, включає територію Красноперекопського району, міст Красноперекопська і Армянська загальною площею 141 тис. га. Крім того, Указами Президента України від 1998 р. проголошено створення ВЕЗ у містах Донецької області, Славутичі, Трускавці та Яворівському районі Львівської області, Закарпатській області. Запроваджено спеціальні режими інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку (ТПР).

Законодавством створені умови для функціонування 11 ВЕЗ на території 11 міст і запровадження спеціального режиму на території АР Крим та восьми областей. До найбільш підготовлених проектів ВЕЗ, які можуть бути включені до складу програм їхньої розбудови, відносяться проекти створення зовнішньоторговельних зон у Волинській («Інтерпорт Ковель»), Закарпатській («Закарпатська зона на базі транспортного вузла «Чоп-Батєво»), Одеській («Порто-франко» м. Одеса), Львівській («Яворів» на базі аеропорту Краківець) областях, торговельно-виробничих зон у Автономній Республіці Крим (Керч, Феодосія), Одеській («Аджалик», «Антарктика»), Херсонській та Миколаївській областях, туристично-рекреаційних зон у Чернівецькій області («Буковина») та Автономній Республіці Крим.

Депресивні регіони (території) – регіони, які принципово відрізняються від відсталих (слаборозвинутих) тим, що при гірших, ніж у середньому по країні, сучасних соціально-економічних показниках, (темпи спаду виробництва у розрахунку на одного жителя, середньомісячні доходи працюючих, рівень безробіття, забезпеченість населення соціальними послугами, ступінь

ротаційності місцевого бюджету, та ін.), у минулому ці регіони були розвинутими, а за виробництвом деяких продуктів посідали провідні місця в країні. Як правило, ці регіони мають досить високий рівень накопиченого виробничо-технічного потенціалу, значну частку промислового виробництва в структурі господарства, відносно високий рівень кваліфікованих кадрів. Однак через різні причини (падіння попиту на основну продукцію або зниження її конкурентоспроможності, вичерпаність мінеральних ресурсів, погіршення геологічних умов тощо) ці регіони втратили своє колишнє економічне значення і відносні переваги. Завдання депресивних територій не можуть бути вирішені власними силами і вимагають втручання держави, отже, депресивні регіони є різновидами проблемних, а їх визначення передбачає проведення незалежної регіональної політики. Тривалість і глибина регіональної депресії значною мірою визначається складом галузей виробництва, криза в яких і є основною причиною розповсюдження депресії на всю економіку регіону. Типовим прикладом депресивного регіону в Україні є старопромисловий Донбас, у якому депресивність регіону значною мірою визначається кризою вугільної галузі.

Державне прогнозування економічного і соціального розвитку – науково обґрунтоване передбачення напрямків розвитку країни, окремих галузей економіки або окремих адміністративно-територіальних одиниць, можливого стану економіки та соціальної сфери в майбутньому, а також альтернативних шляхів і термінів досягнення параметрів економічного і соціального розвитку. Прогноз економічного і соціального розвитку є засобом обґрунтування вибору тієї чи іншої стратегії та прийняття конкретних рішень органами законодавчої та виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо регулювання соціально-економічних процесів.

Екологізація регіону – процес послідовного впровадження нової техніки і технології, нових форм організації виробництва, виконання управлінських та інших рішень, які дають змогу підвищити ефективність використання природних ресурсів регіону з одночасним збереженням природного середовища та його поліпшення на різних рівнях.

Екологічна безпека регіону – стан навколишнього природного середовища у межах регіону, що не загрожує здоров'ю його населення у процесі праці та життєдіяльності.

Екологічна рівновага у регіоні – динамічний стан природного середовища регіону, за якого може бути забезпечена саморегуляція і відтворення основних його компонентів – атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунтів, рослинного і тваринного світу.

Економічне районування – науково обґрунтований поділ країни або великого регіону на економічні райони, що історично склалися або формуються в процесі розвитку продуктивних сил і об'єктивно відбивають територіальний поділ праці. Економічне районування сприяє раціональному розвитку кожного з районів, раціональному використанню природних умов і ресурсів і в кінцевому підсумку прискореному соціально-економічному розвитку всієї країни.

Економічний потенціал регіону – сукупна здатність галузей народного господарства регіону виробляти продукцію, здійснювати капітальне будівництво, перевезення вантажів, надавати необхідні послуги населенню. Визначається досягненнями науки і техніки, обсягом виробничих потужностей, наявністю транспортних засобів, економічно активного населення, якістю їхньої професійної підготовки, ступенем розвитку галузей сфери обслуговування населення та ін. Формує необхідні умови для утворення експортного потенціалу регіону. Економічний потенціал оцінюється при опрацюванні регіональної стратегії розвитку обсягами, структурою, рівнем використання, ступенем зношеності основних фондів, розгалуженістю виробничої бази, наявністю наукоємних, інвестиційно спроможних галузей і підприємств, здатних до реалізації інноваційної моделі економічного зростання, ступенем кваліфікації трудових ресурсів, потужністю, технічним станом та щільністю інженерно-транспортної інфраструктури регіону.

Єврорегіон – юридично оформлена (за нормами Ради Європи) територія транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, які

мають спільний кордон. Це співробітництво спрямоване на координацію взаємних зусиль і здійснення ними узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності відповідно до національних законодавств і норм міжнародного права, для розв'язання спільних проблем і в інтересах людей, що населяють цю територію по обидва боки державного кордону.

Житлово-комунальне господарство – одна з галузей економіки міста, яка забезпечує ефективне функціонування житлового та нежитлового фонду. Складається з таких підгалузей: житлове господарство, водопровід та водопостачання, каналізаційне господарство, шляхове господарство, зелене господарство; газопостачання, тепlopостачання, електропостачання, благоустрій та санітарне очищення міста, зовнішнє освітлення міста, система протизсувних заходів, ритуальне обслуговування населення.

Зайнятість населення регіону – система соціально-економічних відносин, пов'язаних із забезпеченням економічно активного населення регіону робочими місцями та участю його в суспільно корисній діяльності. Обумовлена специфікою природно-економічної зони, етнічним складом населення, формами розселення (місто, село) та ін. Кількісно характеризується рівнем залучення населення або його окремих груп до суспільно корисної діяльності. Зайнятість населення – категорія регіональна. Вона досліджується у межах країни, області, району, міста.

Інвестиційний цикл – комплекс заходів від моменту прийняття рішення про інвестування галузей і сфер економіки регіону (міста) до завершальної стадії інвестиційного проекту, наприклад, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, прийняття інвестиційних рішень, планування і проектування.

Регіон – (франц. region, від лат. region – область, район) – територія, яка відрізняється від інших територій за рядом ознак і характеризується певною цілісністю та взаємопов'язаністю її складових елементів.

Стимулювання розвитку регіонів – комплекс економічних, соціальних, екологічних, правових і організаційних заходів, спрямованих на досягнення

стабільного розвитку регіонів. Здійснюється з метою забезпечення їх збалансованого економічного і соціального розвитку; досягнення оптимальної (з точки зору економічної ефективності) спеціалізації регіонів у виробництві товарів та послуг; подолання депресивного стану окремих територій; ефективного використання наявного ресурсного, економічного, науково-технічного та трудового потенціалу регіонів; створення сприятливого інвестиційного клімату у регіонах; забезпечення їх екологічної безпеки.

Умови регіонального розвитку – ресурси та інші чинники, які впливають на регіональний розвиток або визначають його, проте знаходяться поза межами даного регіону (наприклад, близько або далеко розташовані поклади корисних копалин, ринки збуту, транспортні коридори, морські узбережжя тощо).

Чистий експорт товарів та послуг у регіоні – різниця між експортом та імпортом зовнішньої торгівлі регіону.

Чистий прибуток регіону – показник регіонального розвитку, що визначається шляхом виключення з валового прибутку регіону споживання основного капіталу.

ТЕСТУВАННЯ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО РІВНЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1. Соціально-економічний розвиток регіонів залежить від:

а) величини та ефективності використання наявного на даній території економічного потенціалу;

б) економічного потенціалу;

в) ефективності використання наявного економічного потенціалу.

2. Суспільно-економічний потенціал регіону – це:

а) стереотипи управління регіонами;

б) сукупність природно-ресурсних, виробничих, трудових, інвестиційних та інноваційних ресурсів;

в) спад виробництва, погіршення динаміки демографічних процесів, зростання безробіття, зниження якості життя населення.

3. Об'єктом дослідження СЕПР є:

а) суспільно-економічний потенціал регіону;

б) спад виробництва, погіршення динаміки демографічних процесів, зростання безробіття, зниження якості життя населення;

в) методичні підходи до оцінки економічного потенціалу регіону.

4. Предмет дослідження СЕПР:

а) економічний потенціал регіону;

б) аналіз складових економічного потенціалу регіону та їх вартісна оцінка;

в) логіко-теоретичне узагальнення.

5. У процесі дослідження суспільно-економічного потенціалу використовують такі методи:

а) філософські;

б) загальнонаукові;

в) конкретнонаукові.

6. Системний підхід є методологічною основою при вивченні:

а) компонентної, функціональної та територіальної структури суспільно-економічного потенціалу регіону;

б) структурного аналізу і синтезу;

в) явищ і процесів.

7. Суспільно-економічний потенціал регіону залежить від ряду чинників:

а) кількість економічних ресурсів;

б) якісні характеристики економічних ресурсів;

в) умови, що забезпечують відтворення і використання економічного потенціалу;

г) нарощування економічного потенціалу.

8. Природно-ресурсний потенціал складають:

а) усі види природних ресурсів, що є на території країни чи в підконтрольній їй частині Світового океану;

б) усі види природних ресурсів;

в) основні виробничі фонди.

9. Виробничий потенціал формується:

а) основними виробничими фондами;

б) будівлями, спорудами, трубопроводами, машинами, устаткуванням.

в) мінерально-сировинними, земельно-грунтовими, агрокліматичними, водними, гідроенергетичними, біологічними, природно-рекреаційними.

10. Трудовий потенціал характеризується:

а) кількістю і якістю робочої сили;

б) демографічною ситуацією;

в) приростом трудових ресурсів.

11. Фінансовий потенціал країни визначається:

а) сукупністю грошових фондів підприємств, громадян, держави;

б) фінансовими можливостями держави;

в) річним державним бюджетом.

12. Науковий потенціал базується на:

а) мережі наукових інститутів, науково-дослідних закладів, які існують у системі Національної академії наук, міністерств і відомств;

б) докторів і кандидатах наук;

в) галузях наукової діяльності.

13. Показниками, що характеризують економічну могутність країни є:

а) ВВП;

б) ВНД;

в) державний бюджет.

14. Показники ВВП і ВНД розраховуються:

а) в національній валюті;

б) євро;

в) доларах США.

15. Світовий банк обчислює ВВП і ВНД країн світу в:

а) доларах США;

б) міжнародних доларах;

в) криптовалюти.

16. Показником рівня доходів є:

а) ВНД на душу населення;

б) ВВП;

в) ВНД.

17. Для характеристики стану національних економік використовують такі показники:

а) темпи росту ВВП за рік;

б) рівень безробіття;

в) інфляція;

г) рівень доходів.

18. При оцінці вартості економічного потенціалу Б. Мочалов пропонував розглядати її як:

а) суму вартості витрат минулої праці у вигляді основних виробничих фондів та матеріальних витрат, які входять до складу валового суспільного продукту, а також витрат праці на створення національного доходу плюс вартісна оцінка природних ресурсів;

б) затратний підхід;

в) затратно-ресурсний підхід.

19. Балацький О. при розгляді структури економічного потенціалу виділяє:

а) активну та пасивну частини господарського обороту;

б) державний бюджет країни;

в) дебет та кредит державного бюджету.

20. Хто розробив методику інтегральної оцінки ефективності використання ЕПР з урахуванням впливу складових його елементів:

а) Тищенко О.;

б) Клиновий Д.;

в) Пеппа Т.?

21. За Д. Клиновим та Т. Пеппою економічний потенціал країни за рік розраховується за формулою:

а) $E_{Pr} = E_{Pvr} + E_{Pnvr} + E_{Pr}$;

б) $E_{P} = V\Phi + M + HD + PP$;

в) $E_{tkpr} = \max[(R1 - R2 - R3 + \dots Rn) - B]$.

22. Природно-ресурсний потенціал – це:

а) здатність природних систем без збитку для себе віддавати людству необхідну продукцію;

б) сукупність природних ресурсів, які є засобом розвитку продуктивних сил, важливим екологічним фактором життєдіяльності суспільства і можуть бути реально використані у господарській діяльності за наявних технологій та соціально-економічних відносин;

в) показник, який характеризує сукупність природних ресурсів та їх сукупну продуктивність;

г) сукупність природних ресурсів, які розміщені в межах певної території, використовуються у народному господарстві, або можуть бути включені в господарський обіг при сучасному рівні розвитку продуктивних сил.

23. Трудовий потенціал регіону – це:

а) потенціал окремих людей, об'єднаних явними і прихованими трудовими можливостями різних соціальних груп, що знаходяться на даній території;

- б) розміри ресурсів праці;
- в) загальна чисельність працездатного населення регіону.

24. Оцінка трудового потенціалу здійснюється на основі:

- а) вартісного (економічного) методу;
- б) ресурсно-рейтингового методу;
- в) методу оцінки у відносному вимірюванні;
- г) екстенсивного методу.

25. Виробничий потенціал – це:

а) можливість країни виробляти матеріальні блага для задоволення потреб населення;

б) уся сукупність факторів, що визначають рівень, терміни створення і масштаби поширення нових технологічних систем у суспільному виробництві;

в) частина економічного потенціалу, що забезпечує розвиток науки і техніки та наступне збільшення їхніх досягнень в економіці, відіграючи тим самим вирішальну роль у її зростанні.

26. Елементами виробничого потенціалу є:

- а) це основні виробничі фонди;
- б) трудовий виробничий потенціал;
- в) матеріальні і природні ресурси;
- г) промисловість.

27. Фінансовий потенціал регіону – це:

а) сукупність власних і залучених ресурсів, спрямованих на ефективний соціально-економічний розвиток, що забезпечує фінансову стабільність і виконання стратегічно важливих для регіону завдань;

б) джерела фінансових коштів, якими володіють регіональні органи влади, підприємства реального сектора економіки, фінансово-кредитні структури, домогосподарства та зовнішні джерела таких коштів;

в) фінансові ресурси суб'єктів регіону, які невід'ємно взаємодіють з фінансово-кредитною системою, бюджетним потенціалом та інвестиціями.

28. Під інноваційним потенціалом розуміється:

а) кількість економічних ресурсів, які в кожний конкретний момент суспільство може використовувати для свого розвитку;

б) нагромаджена визначена кількість інформації щодо результатів науково-технічних робіт, винаходів, дослідно-конструкторських розробок, прикладів нової техніки та продукту;

в) науково-технологічний потенціал.

29. Оцінка рівня інноваційного потенціалу здійснюється:

а) на національному рівні;

б) на місцевому рівні;

в) на світовому рівні.

30. Чи вірне твердження?

Метод економіко-математичного моделювання використовувався при визначенні й оцінці суспільно-економічного потенціалу регіону.

31. Який елемент природно-ресурсного потенціалу України виступає територіальною базою розміщення народногосподарських об'єктів, системи розселення населення, а також основним засобом виробництва?

а) земельні ресурси;

б) водні ресурси;

в) лісові ресурси;

г) рекреаційні ресурси.

32. Значні водні ресурси України зосереджені:

а) в озерах;

б) в річках;

в) морях;

г) підземних водах.

33. Чи вірне твердження? Україна належить до країн з невисоким рівнем забезпеченості лісом.

34. Територіальна структура рекреаційного комплексу України представлена:

а) рекреаційними пунктами;

- б) рекреаційними районами;
- в) рекреаційними регіонами;
- г) рекреаційними зонами.

35. Чи вірне твердження? Господарство України характеризується великим виробничим потенціалом.

36. Джерелом формування власних фінансів регіонів України є кошти:

- а) отримані в бюджет за рахунок діяльності територіальних органів влади;
- б) отримані в бюджет за рахунок діяльності фізичних осіб;
- в) отримані в бюджет за рахунок діяльності приватного бізнесу.

37. На рівні держави результуючим показником фінансово-економічної стану регіону є:

- а) валовий внутрішній продукт;
- б) валовий регіональний продукт;
- в) валовий національний дохід.

38. Канада має величезний:

- а) лісовий потенціал;
- б) мінерально-сировинний потенціал;
- в) водний потенціал;
- г) ґрунтовий потенціал;
- г) рекреаційний потенціал.

39. Важливою галуззю канадської економіки є:

- а) видобуток мінералів;
- б) водні ресурси;
- в) рекреаційні ресурси.

40. Уряд Канади та приватні сектори надають фінансування науковим дослідженням через:

- а) програми;
- б) гранти;
- в) збільшення заробітної плати;
- г) збільшення кількості науковців.

41. Найбільший університет Канади за кількістю студентів та репутацією:

- а) університет Торонто;
- б) університет Британської Колумбії;
- в) Монреальський університет.

42. Природні умови Франції в цілому сприятливі для розвитку:

- а) господарської діяльності;
- б) промисловості;
- в) туризму.

43. Значний гідроенергопотенціал має річка Канади:

- а) Рона;
- б) Луара;
- в) Сена;
- г) Рейн.

44. Особливість французької економічної політики – велика частка:

- а) державного сектору;
- б) приватного сектору;
- в) бізнесового сектору.

45. У Франції прийнятий принцип:

- а) ринкової економіки;
- б) змішаної економіки;
- в) державної економіки.

46. Однією з найрозвинутіших у Європі є французька система:

- а) залізничного транспорту;
- б) автомобільного транспорту;
- в) авіаційного транспорту.

47. Пік розвитку промислових виробництв Франції припав на:

- а) 60–70-ті роки XX ст.;
- б) 60–70-ті роки XIX ст.;
- в) 40–50-ті роки XX ст.

48. За виробництвом електроенергії Франція посідає в світі:

а) 9-те місце;

б) 2-те місце;

в) 5-те місце.

49. Рослинництво Франції спеціалізується на вирощуванні:

а) зернових культур;

б) цукрового буряку;

в) картоплі.

50. Провідне місце у фінансово-кредитній системі Франції посідає:

а) банківський сектор;

б) фінансовий сектор;

в) інвестиційний сектор.

51. Німеччина відчуває дефіцит:

а) водних ресурсів;

б) лісових ресурсів;

в) мінерально-сировинних ресурсів.

52. Німеччина є лідером у Європі за протяжністю:

а) залізниць;

б) автомобільних доріг;

в) водних шляхів.

53. За виробництвом електроенергії Німеччина посідає в Європі:

а) 1-ше місце;

б) 7-ме місце;

в) 2-ге місце.

54. В рельєфі Італії 80 % площі займають:

а) молоді сейсмічно активні гори;

б) низовини;

в) височини.

55. Італія недостатньо забезпечена:

а) мінеральними ресурсами;

б) водними ресурсами;

в) лісовими ресурсами.

56. Італія – країна в Європі за обсягом іноземних туристичних потоків.

57. Який для Італії характерний тип відтворення населення?

а) I;

б) II;

в) III.

58. Японія – країна:

а) гір;

б) озер;

в) рівнин.

59. Чи вільне твердження? Японська промисловість працює майже повністю на імпортованій сировині.

60. У бідній на природні ресурси Японії традиційно культивується принцип:

а) «Наше багатство – людські ресурси»;

б) «Наше багатство – водні ресурси»;

в) «Наше багатство – фінансові ресурси».

61. За загальним виробництвом електроенергії Японії посідає у світі:

а) 5-те місце;

б) 1-ше місце;

в) 2-ге місце.

62. Найбільш перспективним з-поміж нових видів енергії в Японії є:

а) атомна енергетика;

б) біоенергетика;

в) гідроенергетика.

63. Темпи японського «старіння нації» є:

а) найвищими на планеті;

б) найнижчими на планеті;

в) середніми на планеті.

64. США є одним з найбільших світових виробників:

а) нафти;

б) природного газу;

в) вугілля;

г) діамантів.

65. США мають у світі один з найбільших:

а) виробничий потенціал;

б) трудовий потенціал;

в) природно-ресурсний потенціал.

66. Туризм Великої Британії за значенням у сфері послуг є:

а) другим;

б) першим;

в) третім.

67. Великих змін зазнала економіка Великої Британії у:

а) 70–80-х рр. XX ст.;

б) 70–80-х рр. XXI ст.;

в) 70–80-х рр. XIX ст.

68. У промисловому виробництві Великої Британії важливе місце посідає:

а) добувна промисловість;

б) переробна промисловість;

в) машинобудування.

69. Одним із показників вартості виробничого потенціалу Польщі є:

а) ВВП;

б) ВНД;

в) ВРП.

70. Важливою галуззю для країн Латинської Америки:

а) важка промисловість;

б) сфера послуг;

в) добувна промисловість.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В. Економічний потенціал Волинської області: монографія. Луцьк : Волиньполіграф, 2016. 174 с.
2. Потапова А. Г. Економічний потенціал регіонів України. Підручник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 415 с.
3. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В., Барський Ю. М. Модернізація освітнього комплексу Волинської області. Монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 118 с.
4. Потапова А. Г. Економічний потенціал регіону: практикум. Навч. посібник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. 73 с.
5. Потапова А. Г. Економічна географія України та зарубіжних країн. Практикум. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. 84 с.
6. Потапова А. Г. Економічна географія України та зарубіжних країн. Курс лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. 174 с.
7. Потапова А. Г. Економічний потенціал регіону. Курс лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. 217 с.
8. Потапова А. Г. Економічний потенціал регіону. Сертифікований електронний курс освітнього компонента (Модель № 2) (Сертифікат № 060222-02, протокол № 6 від 23 лютого 2022 р.).
9. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В., Шеремета І А. Наукові підходи до формування та функціонування фінансового потенціалу регіону. *Первый независимый научный вестник=First independent scientific journal*. К., 2016. № 6. С. 11–16.
10. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В., Шеремета І А. Динаміка наукового потенціалу Волинської області. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2016. № 14. С. 240–244.
11. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В., Шеремета І. А. Просторовий аналіз наукового потенціалу Західного регіону України. *Сучасна наука в мережі Internet*. Київ : ТК Меганом, 2020. С. 23–30.

12. Alla Potapova, Anastasiia Lemekhova. Employment potential of the Volyn region: its content and importance in the conditions of market economy. *Часопис соціально-економічної географії*. Випуск 21 (2). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. С. 80–84.

13. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В. Формування ресурсної бази наукового потенціалу Волинської області. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2017. № 17. С. 259–264.

14. Потапова А. Г. Основи економіки. Навчальний посібник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2023. 70 с.

15. Потапова А. Г. Основи економіки. Курс лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2023. 270 с.

16. Голуб Геннадій, Погребський Тарас, Потапова Алла, Бринчук Наталія. Ретроспективний аналіз інвестиційної діяльності України. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 3 (3), 2024. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки; ВД «Гельветика», 2024. С. 34–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.3.04>.

17. Вовк О. П., Потапова А. Г. Вплив шахів та гри Го на географію освіти, науки та бізнесу. *Природнича освіта та наука*. Випуск 1, 2024. Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет; ВД «Гельветика», 2024. С. 54–59. DOI: <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-1>.

18. Потапова А. Види дистанційних занять у практиці викладання освітніх компонентів у закладах вищої освіти. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 3–5 листопада 2023 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 49–51.

19. Потапова А., Москвич І. Географія релігій у Волинській області. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 3–5 листопада 2023 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 39–40.

20. Потапова А., Бігун Я. Використання картографічного методу в новій українській школі. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 3–5 листопада 2023 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 70–72.

21. Якубець Л., Потапова А. Інноваційні технології при викладанні географії в новій українській школі. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 3–5 листопада 2023 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 51–53.

22. Потапова А. Г. Впровадження картографічного методу при викладанні географії в Новій українській школі. *Географічна освіта у шкільних та позашкільних закладах : проблеми, пошуки, перспективи* : Збірник наукових праць / за ред. проф. Д. В. Лико. Рівненський державний гуманітарний університет. Випуск 2. Рівне : Видавець О. Зень, 2023. С. 103–110.

23. Потапова Алла. Соціально-економічний потенціал Сполучених Штатів Америки. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. С. 116–118.

24. Потапова Алла, Залуська Марія. Фінансова система України. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. С. 119–121.

25. Потапова Алла, Хомик Тетяна. Основні теоретичні підходи до трактування розвитку економіки. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. С. 121–122.

26. Потапова Алла, Гаврилович Крістіна. Формування міжнародної валютної системи. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. С. 122–124.

27. Потапова Алла, Сокол Святослав. Використання інформаційних технологій на уроках географії. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. С. 173–174.

28. Потапова Алла, Порва Наталія. Географія освітнього активізму Волинської області: роль приватної ініціативи у формуванні нових освітніх просторів регіону. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. С. 179–180.

29. Потапова Алла, Даниленко Вікторія. Завдання та значення екологічного виховання в шкільному курсі географії. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 12–14 квітня 2024 р.) / за ред. Ю. М. Барського та В. Й. Лажніка. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. С. 201–202.

30. Потапова А. Г. Основи економіки. Сертифікований електронний курс освітнього компонента (Модель № 2) (Протокол № 10 від 19 червня 2024 р.).

31. Потапова А. Г. Соціально-економічний потенціал регіонів світу. Електронний курс освітнього компонента. URL: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=2639>

32. Krasnopol'skaja N., Potapowa A., Golub G., Pogrebskij T. Current trends of using scientific potential of Volyn Region. *Acta Geographica Silesiana*. № 13/1 (33). Sosnowiec: Wydział Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, 2019. S. 35–40.

33. Potapova Alla G., Golub Gennady S., Pogrebskyi Taras G. Divorce as an aspect of demographic behavior of the population of Volyn region. *Journ. Geol. Geograph. Geoecology*, 31 (1). Дніпро : ПП «Ліра ЛТД», 2022. P. 133–141. ISSN 2617-2909, ISSN 2617-2119. doi: 10.15421/112213.

34. Potapowa A., Pogrebskij T., Golub G., Hlushko S. The food problem of Ukraine. *Acta Geographica Silesiana*. № 15/1 (41). Sosnowiec : Instytut Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, 2021. S. 25–31.

35. Alla Potapova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub, Svitlana Hlushko. The scientific potential of Volyn Region (Potencjał naukowy obwodu wołyńskiego; Научный потенциал Волынской области). *Acta Geographica Silesiana*. № 15/2 (42). Sosnowiec : Instytut Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, 2021. S. 27–32.

36. Alla Potapova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub, Valentyna Golub, Svitlana Hlushko. Refugee as a social problem of the regions (Uchodźstwo jako problem społeczny regionów; Беженство как социальная проблема регионов). *Acta Geographica Silesiana*. № 15/4 (44). Sosnowiec : WNoZ UŚ, 2021. S. 23–28. ISSN 1897–5100.

37. Alla Potapova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub, Valentyna Golub, Svitlana Hlushko. Regional features of school education in Ukraine (Cechy regionalne edukacji szkolnej na Ukrainie; 2 Региональные особенности школьного образования в Украине). *Acta Geographica Silesiana*. № 15/4 (44). Sosnowiec : WNoZ UŚ, 2021. S. 29–36. ISSN 1897–5100.

38. Alla Potapova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub. Socio-demographic factors of population resettlement of Volyn Region (Czynniki społeczno-demograficzne przemieszczania się ludności w obwodzie wołyńskim; Социально-демографические факторы расселения населения Волынской области). *Acta Geographica Silesiana*. № 16/1 (45). Sosnowiec : Instytut Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląski, 2022. S. 19–31.

39. Alla Potapova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub. The structure and territorial features of agro-resource potential of Volyn Region (Struktura i cechy przestrzenne potencjału zasobów rolnych obwodu wołyńskiego; Структура и

территориальные особенности агресурсного потенциала Волынской области). *Acta Geographica Silesiana*, 16/3 (47). Sosnowiec : INoZ UŚ, 2022. S. 33–38. ISSN 1897–5100.

40. Alla Potapova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub, Sofiia Maksymiuk. The development of anthropogenic landscape science in Ukraine (Rozwój krajobrazoznawstwa antropogenicznego na Ukrainie; Развитие антропогенного ландшафтоведения в Украине). *Acta Geographica Silesiana*, 17/3 (51). Sosnowiec : INoZ UŚ, 2023. S. 21–25. ISSN 1897–5100.

41. Gennadii Golub, Taras Pohrebskyi, Sergiy Golub, Alla Potapova. Socio-geographical characteristics of rural settlement of the Volyn Region (Cechy społeczno-geograficzne osadnictwa wiejskiego w obwodzie wołyńskim; Общественно-географические особенности сельского расселения Волынской области). *Acta Geographica Silesiana*, 18/1 (53). Sosnowiec : INoZ UŚ, 2024. S. 5–11. ISSN 1897–5100.

42. Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub, Sergiy Golub, Alla Potapova. The current state, problems and prospects for the development of organic agriculture in Ukraine (Stan obecny, problemy i perspektywy rozwoju rolnictwa ekologicznego na Ukrainie; Современное состояние, проблемы и перспективы развития органического сельского хозяйства в Украине). *Acta Geographica Silesiana*, 18/1 (53). Sosnowiec : INoZ UŚ, 2024. S. 13–20. ISSN 1897–5100.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: www.rada.gov.ua.
2. Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти». URL: <https://imzo.gov.ua/>.
3. Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
5. Урядовий портал. URL: www.kmu.gov.ua

